

ERICH HONECKER

YAŞAMIMDAN

TÜSTAV

TKP YAYINLARI

ERICH HONECKER

YAŞAMIMIDAN

TÜSTAV

DERLEYEN :

Mehmet YAVUZ

canaya yol açıyordu. Ama aynı zamanda, gerginlik içinde ve kaygıyla, hapishane yönetiminin ve nöbetçilerin davranışlarını gözliyoruz. Başımızdaki cellatların, son saatlerde politik tutuklulara bir kan banyosu hazırlayabileceklerini her zaman göz önünde bulundurmak zorundaydık.

Nöbetçilerin sinirlilikleri ve huzursuzlukları gözle görülür biçimde arttı. Aralarından en insafsızları ise görevlerinden ayrılmaya başladılar. Diğerleri, bize karşı davranış ve konuşma biçimlerini yumuşattılar. Bazıları, bizim hapishanenin düzenine gittikçe daha fazla aldırılmazlık etmemizi sessiz bir şekilde kabullendiler. Bunların bize iyi davranarak faşizmin kaçınılmaz sonundan kendi paçalarını kurtarmayı ve kendi geleceklerini "güvence altına almayı" istedikleri açıkça görülüyordu. Böylelerine yardımcı olduk. Onlara gayet açık bir şekilde, "Siz bize birşey yapmazsanız, daha sonra sizin de başınıza birşey gelmez" dedik. Öte yandan parti örgütü de, politik tutukluların korunmasının ve kurtuluşunun hazırlanması için bu koşullarda olanaklı olan her şeyi yaptı. Bir tutuklular komisyonu oluşturdu ve her binaya ve hücre grubuna birer başkan atadı. Hapishane yönetimi bunu onaylamıyor, ama anlayışla karşılıyordu. Hatta Nisan'ın son günlerinde, politik tutukluların hücrelerinin kapılarının kilitlenmemesini bile kabul etti. Ama tüm bunlara karşın, faşistlerin nasıl umulmadık davranışlarda bulunduklarını kendi deneyimlerimizle biliyorduk. Dolayısıyla, son derece dikkatli olmamız gerekiyordu. Nitekim, bir gün aniden yine hücrelere kapatıldık.

İnsanlık dışı hapishane rejiminin çözüldüğü bu günlerde, ikinci kez hapishane müdürünün odasına çağırıldım. Ne ki bu kez yanımda Gestapo'nun adamı yoktu. Müdür bana, tahliye kağıtlarımın yakında geleceğini, durumun aydınlığa kavuşması için birkaç gün daha beklememi söyledi.

Birkaç gün sonra durum aydınlığa kavuştu. Ama, durum hiç de hapishane müdürünün bana anlattığı gibi değildi. Müdür, büyük olasılıkla, faşist General Wenck'in "Dayanma ordusu"nun ilerleyeceğini hesaplamıştı. Öte yandan, yine müdür, Branderburg'daki silahlı SS birliklerini hapishaneye çağırıp politik tutukluları öldürtmek için de çok çaba harcamıştı.

Benim ve yoldaşlarımın uzun zamandır dayanılmaz bir arzuyla beklediğimiz kurtuluş günü nihayet geldi 27 Nisan 1945 sabahı Alfred Perl yoldaş hücremin kapısını açtı. Hapishane yöneticileri ve onlarla birlikte çok sayıda gardiyan batıya doğru kaçmışlar parti yönetimi de tutukluları kurtarmaya başlamıştı.

Nizamiye kapısına gittim. Nöbetçilerin silahları ellerinden alınmıştı. Kısa bir süre sonra ilk Sovyet tankı hapishanenin kapısına vardı. Sovyet askerleriyle nasıl bir coşku içinde kucaklaştığımızı hiçbir zaman unutmayacağım. Birer kurtarıcı, birer sınıf kardeşi

ÖNSÖZ

Almanya Sosyalist Birlik Partisi Merkez Komitesi Genel Sekreteri ve Demokratik Alman Cumhuriyeti Devlet Konseyi Başkanı Erich Honecker yoldaşın "Yaşamımdan" adlı otobiyografik yapıtı geçtiğimiz yıllarda yayınlandı. Honecker yoldaş üstün bir anlatım diliyle kaleme aldığı yapıtında, sınıf savaşımının çok çeşitli aşamalarında ve çok çeşitli alanlarında edindiği sayısız deneyimi bizlere iletiyor. Daha çok genç bir yaşta Alman işçi sınıfı hareketine katılığını, Almanya Komünist Partisi ile tanışmasını, Hitler Almanyası'ndaki parti çalışmalarını, faşizme karşı tutkuyu, Demokratik Alman Cumhuriyeti'nin, Alman toprağındaki bu ilk sosyalist devletin kuruluşunu, Özgür Alman Gençliği genel sekreteri olarak yaptığı çalışmaları, sıradan bir parti üyeliğinden partinin başına, genel sekreterliğe gelişine kadar her düzeyde yaptığı özverili çalışmaları anlatıyor. Partisinin ve devletin Marksizm-Leninizmin, proletarya enternasyonalizminin ilkelerine sıkı sıkıya bağlı olarak anti-faşist savaşta, sosyalizm kuruculuğunda ve barışın korunmasında gösterdiği çabaları, izlediği adicil politikayı bize tanıtıyor. Günümüz dünya komünist hareketinin önde gelen önderlerinden Honecker yoldaşın uzun yılların eşsiz deneylerini içeren ve daha şimdiden birçok dile çevrilmiş olan bu yapıtı biz Türkiye komünistleri, ilertileri için de büyük önem taşıyor. Onun yaşamı, özverili savaşımı, bizlere örnek oluşturuyor.

Geriçi askersel diktatörlük koşulları, yapıtın tümünü okuyucuya ulaştırma olanağı vermedi. Bu kısa broşürle yetinmek zorundayız. Türkiye işçi sınıfının güncel savaşımına yardımcı olması açısından Honecker yoldaşın "Yaşamımdan" adlı kalın yapıtının yalnızca faşist Nazi rejimi altındaki savaşım deneylerini içeren bölümünden yapılmış bu derlemeyi yayınlıyoruz. Böylece yapıtı Türkiye komünistleri ve demokrasi savaşçıları için somut pratik bir işlev de kazanıyor.

Alman işçi sınıfı, emekçi halkı, tüm ilerici insanlıkla birlikte 25 Ağustos 1982'de Honecker yoldaşın, bu büyük Marksist-Leninist 70. doğum yıldönümünü kutluyor. Alman komünistleriyle ülkemiz komünistlerini birbirine bağlayan sayısız tarihsel bağa eklenen bir yenisi olan bu küçük broşür, Türkiye komünistlerinin Honecker yoldaşa 70. doğum yıldönümü armağandır. Bu broşürü fabrikada, köyde, semtte yaşayan komünistlere, devrimcilere ulaştırmak, onların bu güç koşullarda daha başarılı bir savaşım vermesine yardımcı olacaktır. Biz Türkiyeli komünistler böylece bu yıldönümünü komünistçe kutlamış olacağız.

TKP Yayınları

GÖSTERGELER

10 Şubat 1933 günü saat 18'e doğru, Neunkirchen'deki, o zamanki Almanya'nın en büyük gaz deposu havaya uçtu. Bu korkunç patlamanın gürültüsü, 22 kilometre uzaktaki Saarbrücken'den duyuldu. Felaket haberi hızla yayıldı. 100'ü aşkın ölü, pek çoğu ağır olmak üzere bini aşkın yaralı vardı. Havaya uçan gaz deposunun bulunduğu demir fabrikasının yanındaki işçi evlerinin hepsi yıkılmıştı. İçi tıklım tıklım dolu tramvay vagonları havaya savrulmuştu. Bir sinema yıkılmış, seyirciler yıkıntıların altında kalmıştı. Olayın gerçek nedeni hiçbir zaman açıklanmadı. Ama herhalde teknik bir hata bu korkunç patlamaya yol açmıştı. Rastlantılar bazen çok ilginç oluyor. Gaz deposunun havaya uçmasıyla, 30 Ocak günü başbakanlığa getirilen faşistlerin elebaşısı Hitler'in tüm ülkeye radyo ile duyurulan ilk konuşması aynı günde olmuştu. Ertesi günkü Nazi gazetelerinde şu üç başlık birlikte yer alıyordu: "Führer'in Berlin Spor Sarayındaki büyük konuşması — Marksizme karşı kesin savaş ilanı — Neunkirchen'de patlama"

İnsan bugün geriye bakıp da düşündüğünde, Hitler'in "Marksizme karşı kesin savaş ilanı" ile Neunkirchen'deki patlamanın rastlaşmasını görüyor ve Neunkirchen'deki gaz deposundan yükselen ilk alevleri tarihsel bir gösterge gibi değerlendiriyor. Bilişsel dünya görüşünün, diyalektik ve tarihsel materyalizmin birer taraftarı olarak bizler kuşkusuz, yaklaşan uğursuzlukların haberini veren esrarlı göstergelere inanmıyoruz. Ama patlamadan 12 yıl sonra, İkinci Dünya savaşı sona erdikten sonra dönüp baktığımızda, Stalingrad'dan Londra'ya kadar uzanan alanda sayısız caddenin, Neunkirchen'dekiler gibi yıkılmış olduğunu ve Hitler'in "Marksizme karşı kesin savaş ilanı"nın, sonuçta 50 milyon kişinin canına mal olduğunu gördüğümüzü de kabul etmek gerekir.

EYLEM BİRLİĞİ OLMAYINCA

Örneğin kuzey Amerika'daki bazı yüksek finans çevreleri'nin onayı olmasaydı, ABD'ye borçlanmış Alman bankacıları hiç de Hitleri erke getiremezlerdi. Daha 1931 Ekim'inde, en büyük Alman sanayicilerinden Carl Friedrich von Siemens, New York'ta Amerikalı sanayicilerin önünde yaptığı bir konuşmada Nazi Partisini "Komünizme karşı bir kale" diye değerlendirdiyordu. 19 Kasım 1932 günü, ekonomik bakımdan güçlü bir sanayiciler, bankacılar ve toprak sahipleri grubu, Cumhurbaşkanı Hindenburg'a bir muhtıra vererek Hitler'in başbakanlığa atanmasını istediler. 4 Ocak 1933 günü Von Papen, bankacı von Schröder'in Köln'deki evinde Hitler'le buluşarak erke geliş koşulları ve hazırlıkları konusunda anlaşmaya vardı. Ve 30 Ocak 1933 günü Hindenburg Hitler'i "Alman imparatorluğu'nun Başbakanı ilan etti.

Daha sonraları kendileri de faşizmin kurbanı olan çok sayıda Alman burjuva ve sosyal-demokrat politikacı, onların yanı sıra, kendi ülkeleri de daha sonra Hitler'in saldırısına uğrayan pek çok yabancı burjuva hükümeti, Hitler faşizmini desteklediler ya da ona göz yumdular. Çünkü Hitler faşizmi, aşırı anti-komünist ve aşırı anti-Sovyetti.

Almanya'da Hitler hükümetine hemen ve hiç ödünsüz karşı çıkan tek politik parti Thaelmann'ın partisi oldu. Daha 30 Ocak günü AKP (Almanya Komünist Partisi), büyük kapitalistlerin ve militaristlerin hükümetini "açık faşist diktatörlük" ve "Alman işçi sınıfına, emekçilerine karşı açık, zorba bir savaş ilanı" olarak damgaladı. Politik genel grev çağrısında bulundu. Aynı gün, AKP Merkez Komitesi, ASDP (Sosyal-Demokrat Parti) Parti Başkanlığına başvurarak, Hitler'e karşı birlikte genel grev önerisinde bulundu. Ama ASDP Başkanlığı bunu reddetti ve ertesi gün de, Hitler hükümetinin "anayasaya uygun olarak" erke geldiğini, ASDP'nin de "anayasa çerçevesi içinde" bir savaşım yürüteceğini, Hitler anayasayı çiğnemediği SPD'nin parlamento dışı eylemlere katılmasının söz konusu olmadığını açıkladı.

Erkteki faşistler, ASDP'nin Hitler hükümetine karşı bir genel greve katılmayacağından iyice emin olduktan sonra. 2 Şubat 1933 günü AKP'nin Berlin'deki Genel Merkezini işgal ettiler. 4 şubat günü, Nazi hükümetinin eleştirilmesini yasaklayan, komünist avını "yasallaştıran", AKP'yi pratikte illegalliteye iten bir kararname çıkardılar. 7 Şubat günü, AKP MK, Berlin çevresindeki Ziegenhals'deki bir spor salonunda, il görevlilerinin de katıldığı illegal bir toplantı yaptı. Burada Ernst Thaelmann anti-faşist birlik cephesi politikasını

bir kez daha dile getirdi ve partinin güvenliği ve çalışmalarını illegal koşullarda sürdürmesi için alınacak önlemleri açıkladı.

Anti-faşist birlik cephesi isteği Sosyal-Demokrat işçiler ve militanlar arasında da günden güne yandaş kazanıyordu. Bu koşullarda, Hitler faşistleri 5 Mart'ta yapılacak parlamento seçimlerinde açık bir yenilgiye uğramaktan korktular ve 27 şubat akşamı Reichstag yangını provokasyonunu düzenlediler. Reichstag'ı komünistlerin yaktığı yalanına sığınarak, eski anayasadaki bütün hak ve özgürlükleri ortadan kaldıran, bütün anti-faşistlere karşı terör çeteleri oluşturulmasını yasalastıran bir kararname çıkardılar. AKP yöneticileri için tutuklama kararı çıkarıldı. Arkasından, Nazi çeteleri Sosyal-Demokratların gazetesi "Vorwaerts"ın bürosunu bastılar. 3 Mart günü, Ernst Thaelmann, bir ihbar sonucu saklandığı yerde yakalandı. Ama, bütün bunlara karşın, 5 Mart Günü, yaklaşık 5 milyon Alman oylarını AKP'ye verdiler. Hitler yönetimi, komünist sayıların seçilmesini geçersiz ilan etti. Bütün bu gerçekler karşısında, Hitler'in hâlâ yasal yoldan erke geldiğini kim öne sürebilir?

ANTI-FAŞİST DİRENİŞ KIRILAMIYOR

Anti-faşist direniş kırılmadı. Çünkü bu direnişin ruhunu ve omurgasını oluşturan komünistler teslim olmadılar. Bütün terör ve cinayetlere karşı avarlarına sadık kaldılar. Biz de Saar bölgesinde anti-faşist savaşımımızı güçlendirdik. 1 Mayıs 1933'de, tam da Hitler sendikalara vurmak için elini kaldırdığı sırada, Saarbrücken'de büyük bir gösteri düzenledim. Eyalet yönetiminin her türlü gösteriyi yasaklamış olmasına karşın, genç işçiler Almanya Komünist Gençlik Birliği'nin yönetiminde sokağa çıktılar. Gösteriye Sosyal-Demokrat genç işçiler de katıldılar. Anti-faşist birlik cephesi oluşmağa başlıyordu.

1933 ilkbaharında ve yaz başlangıcında, AKGB yöneticileri ile düzenlenen illegal buluşmalara katılmak üzere Mannheim, Mainz ve Frankfurt am Main'a gittim. Buralarda anti-faşist savaşım konusunda deneyim değiş-tokuşu yapıldı, AKGB'nin Hitler Almanya'sındaki çalışmalarını destekleme önlemleri görüşüldü. 1933 Mayıs'ında, Willi Rom yoldaş Frankfurt am Main'den Saar bölgesine gelerek, politik yönetici (pratikte 1.sekreter) olan benim yanımda örgüt yöneticisi (pratikte 2. sekreter) olarak çalışmağa başladı. Böylece, artan illegal çalışma görevlerini birlikte omuzladık.

Willi Rom, Sosyalist İşçi Gençlik yönetimi ve Katolik Gençlik Birliği'nin önde gelen temsilcileri ile görüşmeler yap-

ti. 1933 yazında, Saar bölgesinin çeşitli küçük yerleşim birimlerinde, AKGB, Sosyalist işçi Gençlik ve Katolik Gençler Birliği, Doğa Dostları Derneği, ve Evcil hayvanlar gençlik grupları arasında çok sayıda politik bağ kurulmuştu. Ortak geziler düzenleniyor, bu gezilerde anti-faşist direnişe yönelik politik görüşmeler yapılıyordu. Resmi anlaşmalar ve ortak düzenlenmiş eylemler ise ürkek bir biçimde olabiliyordu. Çünkü öncekinin Katolik Gençler Birliği'nin bazı temsilcileri, komünistlerle açık işbirliği yapmalarının kendi örgüt çalışmalarını güçleştirmesinden çekiniyorlardı.

1933 yazında bana, Saar bölgesindeki gençlik çalışmalarının yanı sıra, illegal bağları, AKGB'nin Mannheim ve Frankfurt am Main il örgütlerine genişletme görevi de verildi. Bu örgütlerle Ağustos başlarında Amsterdam'da yapılacak olan AKGB genişletilmiş MK toplantısının hazırlıkları için de işbirliği yapacaktım. Mannheim'da, komünist gençlik örgütü üyesi, makina onarımcısı Heinz Hoffmann'la tanıştım. Kendisi bugün ASBP MK Politbüro üyesi, Orgeneral ve DAC Ulusal Savunma Bakan'dır. Mannheim'da tanıştıklarım arasında Kurt Müller de vardı. Anti-faşist birlik cephesini kurma savaşımı konusunda Parti çizgisinin dışına düşmüş, sıranın üzerine Güney Batı Almanya'ya yollanmıştı. Kendisi bugün FAC'dedir, ASDP üyesidir. Tanıştıklarım arasında Wilhelm Florin (AKP ve Komünist Enternasyonal yöneticisi) de vardı. O da, geçici bir süre için, ASDP'nin, savaşım için eylem birliğinin gerekli olmadığını söyleyen iflas etmiş tezlerini savunmuştu.

AKGB MK'nin genişletilmiş toplantısı Ağustos 1933 başında Amsterdam'da yapıldı. Toplantı, muhbirlerden korunmak için, Amsterdam kanalında dolaşan bir motorda yapıldı. Konuşulan sorunlar arasında Katolik gençlerle işbirliği de vardı. Ben bu konuda bazı deneyimlerimi ilettim. Amsterdam'da, benim, AKGB MK bilgi vericisi ve gençlik örgütünün politik yönetmeni olarak, zaman yitirmeden Ruhr bölgesine illegal çalışmaya gitmem de kararlaştırıldı.

AYAKTA KALAN ÖRGÜTÜ GÜÇLENDİRMEK

1933 yazında Essen AKGB yönetimi tutuklanmıştı. İl yönetimi diye birşey kalmamıştı. AKGB'nin de durumu tıpkı partinininki gibiydi: Temmuz 1933 başında AKP'nin 22 il yönetiminden 17'si hemen hemen tamamen yok edilmişti. Buna karışın, parti örgütü ayakta kaldı. Çünkü sürekli olarak yeni kazanılan savaşçılar yoldaşların direngenliğini kendilerine örnek aldılar. Ruhr bölgesinin tümünde olduğu gibi, Essen de de bütün koşuşturmalara karşın, politik bakımdan aktif çok

sayıda komünist genç grubu vardı. Bu gruplardan birinin başında Albert Weichert bulunuyordu. Weichert, 1930'dan beri AKGB Ruhr bölgesi il örgütü ajitasyon-propaganda grupları sorumlusu idi. Onunla 1933 Ağustos'unda Essen'de bağlantı kurdum. İlk buluşmada, saptanmış bir parolayı söyleyecek ve bir sigara kutusunun üzerinden kesilmiş bir resmin yarısını kendisine gösterecektim. Takma ismim Herbert Jung idi. Ama yanımda hâlâ kendi gerçek ismime yazılmış olan kimliğim vardı.

Essen o zamanlar, 650 bin nüfuslu bir sanayi kenti idi. Gündüzleyin fabrikaların saldırdığı buhar ve dumanlar kentin üstünü örter, geceleri ise, aralıksız ve gürültülü bir şekilde çalışan ağır sanayi işletmelerinden yükselen kızıl renkli bir parlak gökyüzünü aydınlatırdı. Benim için Essen, Krupp'un değil, savaşan işçi sınıfının kenti idi.

Albert Weichert bana Essen'in batısında, küçük bir bahçe içindeki bir kulübede saklanma olanağı sağlamıştı. Birlikte oturduk ve illegal çalışmanın durumunu değerlendirdik. İki-üç gün çalışmadan sonra, hangi güçlerin aktif durumda olduğunu, hangilerinin aktif duruma geçirileceğini ve işe en iyi biçimde nasıl sokabileceğimizi oldukça doğru bir şekilde biliyorduk. Politik çizgiyi ve örgütsel temel ilkeleri saptamıştık. Şimdi iş pratik çalışmaya kalıyordu.

Büyük grup çalışmasını bırakmayı ilke olarak kabul etmiş-tik. İlk önce beşer, daha sonra ise üçer kişilik gruplar oluşturduk. Ve bunun illegal çalışmaya çok iyi uyduğunu pratikte gördük. Bu nedenle, 1933-34'de, Gestapo'nun illegal gençlik örgütünün üyelerini yakalaması mümkün olmadı. Albert Weichert kendi anılarında şöyle diyor: "Erich Honecker'in yönetiminde örgütsel çalışmaya öylesine bir yeni biçim vermiştik ki, insan rahatlıkla, 'burada oldukça büyük bir güvenlik var' diyebilirdi".

"Sektör düşünceye son, bütün anti-faşist güçlerin biraraya gelmesi için ileri!" Albert Weichert bu yeni politik çizgiye büyük önem veriyordu. Bu konuda Ruhr bölgesinde bir bölümü henüz kullanılmamış büyük olanaklar vardı. Bu güçleri harekete geçirebilmek için, herşeyden önce, AKGB'nin politik ve örgütsel bakımdan sağlamlaştırılması gerekiyordu.

Eylül-Ekim 1933'de AKGB'ni Essen kentinin bütün kısımlarında illegal olarak yeniden örgütlemiştik. AKP'nin illegal örgütü ile iyi bir bağ kurmuştuk. Bir yoldaşın evinde bir teksir makinamız vardı. Burada kendi bildirilerimizi basabiliyorduk. O zamanlar, çoğu zaman geceleri, bir sürü bildiri kaleme aldığımı hatırlıyorum. Hatta, AKGB'nin gazetesini bile, teksir edilmiş olarak yayınlatabiliyorduk. AKGB il örgütünün

kurulmasında, bana örgütsel açıdan yardım etmek üzere Ekim ayında Saar bölgesinden Ruhr bölgesine gelen Willi Rom'un da büyük katkısı oldu. Otto Wiesner de bize islerimizde yardımcı oldu. Bir daktilo ve bir teksir makinası edindi. Bunları bir Katolik hastanesinin kalorifer daireesine yerleştirdi. Burada da bildiri ve el ilan basabiliyorduk.

Ren nehri üzerinde işleyici kanallarda çalışan yol-
daşlar aracılığıyla Hollanda'dan yollanan çok sayıda bildiri, gazete ve broşür illegal yoldan elimize geçiyordu. 1933 yazında hazırlanan ünlü "Reichstag yangını" ve Hitler terörü üzerine kahverengi kitap" ve 21 Eylül 1933'de Leipzig'de başlayan Reichstag yangını davası ile ilgili enformasyon yazıları bize şifreli biçimde geldi. Her birisi de hiç dikkati çekmeyecek biçimdeydi. Örneğin, John Schehr yoldaşın (AKP MK Politbüro üyesi, E. Thaelmann'ın yakalanmasından sonra partinin bütün illegal çalışmalarını yönetmiştir.) Gestapo merkezinde 1 Şubat 1934 günü öldürülmesi ile ilgili bilgi veren yazı, "Mondanın yemek kitabı" biçiminde hazırlanmıştı. Mondamin şirketinin adamları bütün ülkeyi bir uçtan bir uca dolaşarak herkesi bu şifreli kitap hakkında uyardılar. Böylece bu kitap herkesçe tanınmış oldu.

Büyük tehlikelerle karşı karşıya olmamıza karşın, yaşama sevincini bir an olsun yitirmedik. Her fırsatta düşmanla alay ettik. Örneğin 1933 yazında Dortmund stadıyunda olanları anımsıyorum. Gerek SA'ların kurmay başkanı Röhm'ün, gerekse başka ileri gelen SA yöneticilerinin, kendilerini homoseksüel eğilimlere kaptırdıkları o sıralar herkesçe bilinen bir "sır"dı. Komutan Röhm'ün bir gövde gösterisi durumuna sokmayı planladığı, Dortmund'da yapılacak bir SA yürüyüşünden önceki gece, AKGB'ne bağlı genç kızlar ve delikanlılar stadıyumu duvarına boydan boya uzanan bir pankart astılar: "SA'lar dikkat! Pantolonlarınızı indirin, Röhm geliyor!"

1934'e kadar AKP ve ASDP Ruhr bölgesinde bir güç olarak kaldılar. 12 Kasım 1933'de yapılan "halk oylaması"nda, yalnız Dortmund'da bir caddeden, Rheinische Strasse'den 2000 "hayır"oyu çıktı. Hitler, bu "parlamento seçimi"nin ucuna oldu bittiye getirip bir de "halk oylaması" eklemiş, halka Almanya'nın Uluslar Cemiyetinden çekilmesine "evet" demeyi böylece dayatmıştı. "Sandık başı"na gelen her "seçmen"nin eline "evet" damgası tutuşturuluyordu. Böylece "seçmen"ler üzerinde psikolojik baskı yapılıyordu. Bütün bunlara karşın, iki milyonu aşkın Alman "halk oylaması"na katılmadı. Üç milyonu aşkını ise "hayır" oyu verdi.

DİNDARLARLA İŞBİRLİĞİ

Aşağı Ren ilinde, 1934'de yakalanana kadar başarılı bir politik çalışma sürdüren komünist genç Berta Karg, Hitler'e karşı birleşik cephenin sınırlarını Katolik gençliğe kadar genişletti. Papaz Dr. Joseph Rossaint'ın aracılığıyla, Düsseldorf'daki Anna Manastırında 40-50 kadar "Katolik Akıncı"nın önüne çıktı, onları faşizme karşı birleşik savaşım eylemlerine kazanmaya çalıştı. Berta Karg, 1934 Ocakına kadar, papaz Rossaint ve tüm Almanya'daki "Katolik Akıncı"ların başkanı Franz Steber ile ilişkisini sürdürdü. Merkezi Düsseldorf'da bulunan bu örgüte 40 bin genç üyeydi ve örgüt 1936'da Nazi gençlik örgütü dışındaki bütün gençlik örgütleri yasaklanıncaya kadar açık kaldı.

Rossaint, Steber ve örgütlerinin üyesi olan gençler etkin kişilerdi. Faşizme karşı yığıtıcı savaşlar. Bir din adamı olmaları artık onları koğuşturmalarından koruyamaz duruma gelmişken bile savaşı sürdürdüler. Dr. Rossaint, bugün de, Nazi Rejiminde Koğuşturmaya Uğrayanlar Birliği'nin başkanı olarak FAC'de çalışmalarını sürdürüyor.

Albert Weichert de, Essen'deki Doğa Dostları Derneği ile bağlantı kurmuştu. Doğa Dostları da, bazı geceler, gizlilik kuralları içinde, örneğin eldivenlerle çalışarak, bildirimlerimizi, gazetelerimizi ve kamufle edilmiş broşürlerimizi önceden saptanmış evlerin posta kutularına atıyorlardı. Daha sonra, 1934 Martında Doğa Dostları'ndan 17 genç kız ve 12 delikanlı Gestapo tarafından sorguya çağırıldılar. Bu, Ocak ayında bildirisi dağıtımına katılmış bir gruptu. Ben onları tanıyordum. Onların da yöneticilerinden birisi bir kez benimle görüşmüştü. Albert Weichert, onlara sorguya gitmeden önce, masum ve birbiriyle çelişmeyen ifadeler benimsetmeyi başardı. Nitekim bu gençler Gestapo'da, birlikte kır gezileri düzenlemekten, şarkı söyleyip halk oyunları oynamaktan başka birşey yapmadıklarını politikayla hiçbir ilgileri olmadığını söylediler. Bunda direndiler ve Gestapo onları salıvermek zorunda kaldı.

Willi Rom da başka kilise çevreleriyle bağlantılar kurdu. Örneğin Gelsenkirchen'de ilişki kurduğu bir papazın varlığıyla 1934 ilkbaharında, AKGB ve Katolik Gençlik Birliği'nin ortak bir konferansı yapıldı. Konspiratif çalışmam gereği, kalabalık gruplarla kişisel ilişki kurmamama karşın, bu toplantıya ben de katıldım.

YILBAŞI

1933 sonunda, soğuk kışa karşın, bir yoldaşın kentin kenarındaki bahçe içindeki küçük kulübesinde kalıyordum. Orada, akşamın çökmesinden sonra, kimsenin dikkatini çekmeden, Ruhr bölgesinin çeşitli yerlerinden gelmiş yoldaşlarla buluşabiliyordum. Ve yine o kulübede, illegal olarak çalışan bir grup genç komünist yılbaşını da kutladık. Bu, 1933 yılında başımızdan geçmiş bütün çetin olaylara ve 1934'ün neler getireceğini bilmememize karşın, bugün de sık sık hatırladığım neşeli bir yılbaşı oldu.

Bu küçük yılbaşı eğlencesinin iyi geçmesine Albert yoldaş da parlak bir fikirle katkıda bulundu: Biz illegallitede yaşayan bir kaç genç militan, 31 Aralık günü, tüketim eşyası satan bir şirketin kamyon şöferine "muavin" olarak yardım edecektik. Şirketin önü o gün ana baba günüydü. Kamyonlara aralıksız yiyecek, içecek yükleniyordu. Bize adımızı soran olmadı. Biz de kolları sıvayıp işe giriştik. Bütün gün sandıklara yiyecek ve içecek doldurduk. Yine de bazı şeyler eksikti. Bu konuda da bize, bir yoldaşın şirkette şef olarak çalışan kız kardeşi yardımcı oldu. Yılbaşı için herşeyimizin tamam olmasına özen gösterdi. Bu sessiz dayanışma, düzenli bir geliri olmayan biz gençleri özellikle sevindirdi.

BİLDİRİ EYLEMİ

1934 yılı başında kamuoyuna yönelik bir eylem yapma işini ele alalım. Amsterdam toplansında, bazı Berlin'li yoldaşların yaptıkları sansasyon yaratan başarılı bildiri dağıtma eylemleri hakkında bilgi verilmişti. Berlin'li yoldaşlar, Berlin'in merkezindeki bir büyük dükkanın en üst katından bildirileri savurmuşlardı. Buna benzer bir eylemi biz de Essen'de, Limbecker meydanında yapabiliriz. Burada, kentin merkezinin hemen yakınında, kalabalık bir dörtyol ağzında büyük bir dükkan vardı. Meydanın tam köşesindeki bu dükkanın yüksek bir çatısı vardı. Çatı katında da bir kahve ve bir de tuvalet bulunuyordu. Yerinde yaptığımız incelemeden sonra Albert Weichert'le kararımızı verdik: burası bildiri eylemi için ideal yerd.

Ben ajite edici bir bildiri hazırladım. Bunu teksir makinasında çoğalttık. Elimizde 250 kadar bildiri oldu. Eyleme girişmek için rüzgarlı bir günü bekledik. Sonra da, kalabalığın en yoğun olduğu bir saatte bildirileri alıp eylem yerine gittik. Burada, yüreklerimizin hızlı hızlı çarptığını söylemek gerek. Albert, belli etmeden çevremde benim güvenliğini sağlıyordu. Çatı katına çıktık. Ben tuvalete girdim, kapıyı kilitletim

ve bildiri paketini açıp bildirileri pencereden dışarıya savurdum. Onların uça uça yere doğru süzöldüklerini gördükten sonra derhal dükkandan çıktım. Albert de benim arkamdan geliyordu.

Oradan geçen bir tramvaya atladık. Birkaç dakika sonra, SA ve polis otomobillerinin olay yerine geldiklerini, dükkanın çevresini çevirdiklerini gördük. Daha sonra olup bitenleri daha güvenli bir yerden izleyebilmek için, daha önceden planladığımız gibi, ilk durakta tramvaydan inip ters yönde giden başka bir tramvaya bindik. Bu tramvay yeniden dükkanın önüne geldiğinde, çok sayıda üniformalı ve sivil görevlinin, büyük bir dikkatle arka kalan bildirileri topladıklarını ve bu işi yapanları aradıklarını gördük. Oradan geçen çok sayıda kişinin bidiri eylemini görmüş olmasına ve kentte günlerce bundan söz edilmesine karşın, Nazi basını bu olayı sessizlikle geçiştirdi. Gestapo, AKGB'li yoldaşların bir kez daha elinden kurtulduklarını kamuoyu önünde itiraf edemiyordu.

EN KÖTÜ OLASILIĞI HESABA KATMAK

Ruhr bölgesinde yaklaşık bir yıl süren illegal çalışmama bugün baktığımda yine hayran kalıyorum: Nazi'lerin o dev erk aygıtı bir yıl boyunca benim izimi bulmayı başaramamıştı. Zaten Ruhr bölgesinde çok sayıda kentteki yoldaşlarla illegal bağlardan oluşan o görece büyük ağ öylesine örülmüştü ki, Nazi iz sürücüleri rastlantıların yardımı olmadan yada bu ağın merkezine sızmadan onu bozamazlardı. Ve kuşkusuz böyle bir merkezin varlığını hesaphıyorlardı. Ama, 1934 yazı öncesinde Ruhr bölgesindeki çalışmama son vermek zorunda kaldım. 1934 ilkbaharında olan bazı olaylar, faşist koğuşurma sisteminin yetkinleşmesi karşısında, benim durumumun ne kadar güvenceden yoksun olduğunu gösterdi.

1934 şubatında, Albert Weichert'le birlikte, Düsseldorf'ta diğer AKGB görevlileriyle yapılacak önemli bir toplantıya gidiyorduk. Düsseldorf garında, tam trenin incecikmiş sırada, önümde duran Albert, peronda kimlik kontrolü yapıldığını ve iki yoldaşımızın bu kontrolde yakalandıklarını gördü. Bu durumda Albert ve ben bu kontrolden kurtulmalıydık. Trenin inmedik. Trenle birlikte başka bir istasyona kadar gittik ve orada tren değiştirerek Essen'e geri döndük. Ben Essen'de, bir güvenlik önlemi olarak saklandığım yeri değiştirdim.

Bu tatsız olayı, aradan çok geçmeden bir yenisi izledi: Bir akşam iki genç yoldaşla buluştuktan sonra Essen'deki Lichtburg sinaması önünde asayiş şubesi polisleri beni "kimlik saptamak" üzere çevirdiler. Onlarla birlikte gitmemi istediler. Kimlik saptaması yapıldıktan sonra serbest bırakıldım. Acaba "paçayı kurtarmış" mıydım? Benim politik çalışmalarım hak-

kında bir şey biliniyor ya da bundan kuşulanılıyor muydu? Saarbrücken'li bir AKGB üyesi olarak onların koşuşturma listelerinde yer alıyor muydum? Acaba bağlantılarımı ortaya çıkartmak için mi beni serbest bırakmışlardı? Yoksa Saar'lı olduğumu mu hesaba katmışlardı? Çünkü o sırada Nazi rejimi Saar'lulara yaranmak istiyordu. Ya da Essen polisi gerçekten benim hırsızlık yapabilecek, boşta gezen bir genç olmamdan kuskulanmış da beni ondan mı çevirmişti?

Bu sorulara o zaman kesin bir yanıt vermem olanaksızdı. Bu durumda, en kötü olasılığı hesaba katmak zorundaydım. Kesin olan, Erich Honecker diye birinin Saar bölgesinden gelip Essen'de kaldığının ya da kalmış olduğunun polis tutanağı ile saptanmış bulunmasıydı. Bu nedenle ben de, poliste, bir kaç günlüğüne Essen'e buradaki iş bulma koşullarını öğrenmeye geldiğimi izlenimini bırakmaya çalıştım. Serbest bıraktıktan sonra da, polisin benim Saarbrücken'e doğru yola çıktığını görmesi için elimden geleni yaptım.

Poliste hiçbir şeyin atlanmadığı, unutulmadığı, üç yıl sonra, Nazi'lerin mahkemesinde yargılanmam sırasında görüldü. İddianamede şöyle yazıyordu: "15 şubat 1934 günü sanık Honecker'in, şu anda kaçak olan AKGB militanlarından Weinand ve Mark'la bulunduğu gözlemlendi. Kendisi, Lichtburg sinemasının önünde, hırsızlık yapmış olmasından kuşulanıldığı bahanesiyle çevrildi ve kimlik saptamastan önce kısa süre gözaltında tutuldu. Honecker, bu gözaltına alınmanın kendi politik çalışmasıyla ilgili olmasından kuşulandığı için, hemen o gün Saar bölgesine geri döndü".

Ama mahkemede tanıklık yapan Essen polis müdürü, kendi polislerinin ustalığını kanıtlamak için daha ileri giderek, benim Saar bölgesinden yola çıkışımdan, Saar'a geri dönüşüme kadar izlendiğimi söyledi. Polis şefinin bu palavrası benim işime yaradı. Çünkü, mahkemede, benim 1933-34 yıllarında Ruhr bölgesinde Herbert takma ismiyle çalışan kişi olduğum kanıtlanmak isteniyordu. Polis müdürünün ifadesi üzerine ise, benim Herbert olduğum iddiaları çürüttü ve bu da kuşkusuz daha sonra bana kesilen cezanın daha az olmasını sağladı.

Ama 15 Şubat 1933 günü, sinemanın önünde çevrilmemin daha sonra benim işime de yarayacağını düşünemezdim. Tam tersine, benim AKGB'de oynadığım rol hakkında fikir edinmek için Gestapo'nun Saar bölgesinden benim hakkımda bilgi istemesi yeterliydi. Daha sonra, ikinci Dünya Savaşı'nın bitiminde, benim hakkımda Berlin'e 1934 ilkbaharında ve yazında iki haber geldiğini belgelerden öğrendim. Bunlardan birincisi, Mart başında Düsseldorf Gestapo'su tarafından yollanmıştı ve Saar bölgesinden gelen Erich Honecker adlı AKGB militanının

Essen'de bulunduğunu bildiriyordu. İkinci bilgi ise Temmuz 1934 tarihliydi ve bir grup yoldaş hakkında hazırlanan iddianameden alınmıştı. Saar bölgesinden Almanya'ya illegal yayın sokan bu yoldaşlardan birisi, herhalde benim hâlâ Saar bölgesinde ve güvenlik altında olduğumu düşünerek, adımı vermişti. Benim hakkımdaki koşuşturma da bundan sonra başlamıştı.

Daha sonra 1934 ilkbaharında, Berlin'den gelen bir kurye bize, Gestapo'nun Ruhr bölgesi AKGB yönetiminin takma adlarını bildiğinin Parti güvenlik örgütü tarafından öğrenildiği haberini getirdi. Derhal Hollanda'ya gitmek zorundaydık. Albert bir süre daha Essen'de kaldı. Ağır hasta olan annesini bırakamıyordu. Sakin davranmak ve daha ileride Hollanda'ya gelmek istiyordu. 1934 Aralık ayında Essen'de yakalandığını, mahkemeye çıkarıldığını ve dört yıl hapse mahkum edildiğini öğrendik. Kendisiyle bir daha karşılaşmamız 1937 yılında Berlin "halk mahkemesi"nde, o da koşullar gereği birbirimize selam vermeden oldu. Albert, o koşullarda da yiğitçe davrandı.

BİR YIL SONRA

1934 sonbaharında AKP MK Politbürosunun kararıyla, en son görevim olan Pfalz, Hessen, Baden ve Württemberg illerindeki illegal çalışmamdan, Saar bölgesine, oradaki halkoylaması savaşımına katılmaya gittim.

1934 sonbaharında Saar bölgesine geri dönerken, artık arımda bir yıllık bir illegal çalışma deneyimi vardı. Bir yıl boyunca her an uyanık olmak zorunluluğu ve bunun getirdiği gerginlik. Bir yıl boyunca sürekli ev değiştirme. Yeterince beslenilemeyen bir yıl. Umut ve gerileme dolu bir yıl. Sürekli tehdit altında geçen bir yıl. Ama aynı zamanda, çokyanlı, insanı mutlu kılan bir dayanışma ile dolu bir yıl. Bugün de, DAC emekçilerinin, özellikle gençlerinin, polis tehdidi altında çalışan komünistlerle, öteki özgürlük savaşçılarıyla dayanışmasını duymak, bana, o zamanlar gösterilen dayanışmayı, örneğin Ruhr bölgesinden ayrıldıktan sonra, yeniden Güney Batı Almanya'ya illegal çalışmaya gitmeden önce Hollanda'da bana gösterilen dayanışmayı hatırlatıyor.

Saar bölgesi, Birinci Dünya Savaşı'nın sonundan beri, Fransız işgali ve Uluslar Cemiyeti yönetimi altında kalmıştı. Şimdi yapılacak halkoylaması için ise üç seçenek vardı: Hitler Almanya'sına katılmak, Fransa'ya katılmak, ya da şimdiki statükonun korunması, AKP, 1934'de statükonun korunmasını destekleme kararı aldı. Saar bölgesindeki demir-çelik kralları ise, faşistlerin silahlanma programı ile iyice yağlanmaya başladıkları için, Saar bölgesinin Hitler Almanya'sına katılmasında,

yana idiler. Bu, onların aynı zamanda Fransızların Majino hat-
tına da malzeme satmalarına engel değildi. Ne ki, Hitler'in Nazi
partisi Saar bölgesinde çok zayıftı. Bu durumda, Saar bölgesi
sanayicileri Hitler'le anlaşarak, Saar'lı burjuva partileriyle
Nazi Partisini bir araya getiren ve "Almanya'vı seçmeyen
Fransa'dan yanadır" milliyetçi demagojisini kendisine be-
gi edinen bir "Alman Cephesi" oluşturdular. Böylece bu bur-
juva partileri de kendi kendilerini feshedip Nazi'lerle birleşmiş
oldular. "Alman Cephesi"nin arkasında Saar bölgesi kapita-
listlerinin sermayesi, Nazi "imparatorluğu"nun para ve pro-
paganda gücü vardı. Bize gelince, statüko sözcüğünün latince
kökenli olması bile bizim zararımızaydı. Bu güçlü para, yalan,
demagoji ve baskı olanaklarının karşısında biz gerçekçi olarak
düşünüyor ve kendimizi hayallere kaptırmıyorduk. Ama bizler
özellikle Hitler Almanya'sında illegal çalışma yapmış olan ko-
münistler, Hitler Almanya'sında işçilerin durumlarının bir
gıdım bile düzelmediğini, işsizliği yok etme bahanesiyle işsizle-
rin silah fabrikalarına ve çalışma kamplarına doldurulduklarını,
üstüne üstlük, komünistlerin, sosyalistlerin, sendikacıların
tutuklandıklarını, işkenceye uğratıldıklarını ve öldürüldüklerini
biliyorduk. Bu nedenlerle, eşitsiz koşullarda da olsa, olanca
inatla kavgaya girdik.

LEGAL VE İLLEGAL

Çoğu zaman, Hitler Almanya'sında yasaklanmış olan parti-
lerin, Saar bölgesi yeniden Almanya'ya bağlanmadan önce, bu-
rada serbestçe çalışabildikleri söylenir. Bu doğru değildir. Evet
ben, doğuştan Saar'lı olarak, Nazi Almanya'sındaki illegal ça-
lışmamın yanı sıra, burada legal çalışabiliyordum. Ama, Nazi
Almanya'sından gelmiş yoldaşlar Saar bölgesinde ancak illegal
olarak politik çalışma yapabiliyorlardı. Bu durumum dolayı-
sıyla pek çok tanınmış yoldaşla tanıştım.

Ben AKGB'nin Pfalz, Hessen, Württemberg, Baden ve Saar
illeri üst danışmanıydım. O zamanlar AKP MK Politbüro aday
üyeli, bugün de FAC'de ASDP yöneticisi olan Herbert Wehner
de AKP'nin üst danışmanı idi. Aynı alanda çalıştığımız için,
kendisini eskiden beri tanıyordum. O zamanlar ondan çok
şeyler öğrenmiştim. John Schehr'in öldürülmesinden sonra,
Saarbrücken'de çıkan "İşçi Gazetesi"nde yazdığı bir yazı beni
çok duygulandırmıştı. Diğer tanıştıklarım arasında Max
Maddalena vardı. Maddalena AKP sayılabilecek uluslararası alanda
saygınlığı olan bir sendika lideriydi. 1937'de Nazi'ler tara-
fından yaşam boyu hapis cezasına çarptırıldı. 1943'de, kötü
hapishane koşulları yüzünden öldü. Franz Dahlem vardı. Dah-

lem o zaman AKP MK politbüro üyesiydi. Sürgünde ve toplama
kampında uzun yıllar geçirdikten sonra, DAC'nde Parti ve dev-
letin kurulmasına yönetici olarak katıldı, yaşlılığında yazarlık
yaptı, geçtiğimiz yıllarda öldü. Hermann Schubert vardı. Schubert
o zamanlar AKP MK Politbüro üyesiydi. Albert Norden vardı. O
zamanlar parti gazetecisi olarak tanınan Norden, Kuzey Amerika'
da sürgünden döndükten sonra DAC'nde sosyalist basının kurul-
masına yönetici olarak katıldı, uzun yıllar ASBP MK Politbüro
üyeliği ve MK Sekreterliği yaptı, tarihle ilgili çok sayıda yazı
yazdı.

Yine bu çalışma sırasında, AKGB yöneticilerinden, örgütün
organı "Genç Muhafız"ın baş redaktörü olan Paul Verner'i daha
yakından tanıma olanağı buldum. Verner daha sonra İspanyol
halkının kurtuluş savaşına katıldı. Kendisi bugün ASBP MK
Politbüro üyesi ve MK Sekreteridir. Çalışmamı hemen hergün
Hans Jennes'le birlikte sürdürdüm. Jennes, AKGB MK tarafın-
dan Saar ilinin yönetimini üzerine almak üzere yollanmıştı. Ken-
disi bugün FAC'de, Nazi Rejiminde Koğuştırmaya Uğrayanlar
Birliğinin Genel Sekreterliğini yapıyor. Saar'lı olmadığı için
Hans'ın illegal çalışmak zorunda olmasına karşın, onunla birlik-
te çalışmamız çok başarılı sonuçlar verdi. Hans çok sayıda to-
planti düzenledi ve ben bir Saar'lı olduğum için bu toplantılara
legal olarak katılabildim. Bu toplantılarda, Sosyalist İşçi Genç-
lik ve Hristiyan Gençlik temsilcilerinin yanı sıra çıkıp konu-
şmalar yaptım.

Saar bölgesindeki savaşımızı çok çeşitli eğilimlerden ile-
rici yazarlar da destekliyordu. Bunlardan, güçlü politik ozan
Erich Weinert'le yürüttüğümüz ortak savaşımın benim belleğimde
özel bir yeri var. Weinert Saar'lı olmadığı için, politik çalışma
yapması yasaktı. O da, Saar yöneticilerinden, politik sorunlara
değinmemek koşuluyla konuşma yapma izni almıştı. Toplantı
salonunda bulunan görevliler, özellikle onun bu yasağa uymasına
dikkat etmeğe çalışıyorlardı. Weinert de kürsüye çıkıyor,
konuşmasına, sadece şiirler okuyacağını, lirik şeylerden bahse-
deceğini, politika yapmayacağını söyleyerek başlıyordu. Böyle-
ce görevlileri atlatıyordu. Nazi basını, ozanın her savaşım şiiri
üzerine feryat kopardı, çok sevilen ozanın konuşma yapmasının
yasaklanmasını istedi durdu.

Weinert'in 1934'de Saarbrücken'de yazdığı üç şiir özellikle
aklımda kalmıştır. Weinert, bunlardan "John Schehr ve yol-
daşlar" şiirini çıkıp da o gür sesiyle okuduğunda ve en son di-
zede John Schehr ve yoldaşların hesabının kaatillerden sorula-
cağını ilan ettiğinde, alkışlar durmak bilmiyordu. "Kandırılmış
Almanlara" adlı çağırısında da Weinert, Hitler'in yayılma poli-
tikası konusunda uyarıda bulunuyor ve çıkabilecek yeni bir

dünya savaşım anlatıyordu. Weinert, "Genç bir yoldaşa" adlı şiirsel mektubunda ise şöyle diyordu:

*"Kendinize sadık kalıyorsunuz. Liebknecht gençliği yaşıyor!
Senin gibi binlercesi sesizliğin içinde çalışıyor,
Öldürseye gözlenirken görevlerini yerine getiriyorlar.
Ve hiç bir darağacı yasası sizin iradenizi kıramıyor.
Şu cellatlar düzeninin canına okuyan iradenizi"*

Bu dizeler bana Ruhr bölgesindeki, Hessen'deki, Baden'deki, Württemberg'deki ve Pfalz'daki AKGB'li yoldaşlarımı hatırlatıyor, onları düşünüyordum.

SAAR GENÇLİK KONGRESİ

17 Kasım 1934 günü, "Saarbrücken'de Tüm Saar Gençliği Kongresi Toplamak için Hazırlık Komitesi" bir çağrı yayınladı. Bu komite, o sırada Saar'da oluşmuş olan anti-faşist birlik cephesinin somut biçimiydi. Komite, AKP Saar politik yöneticisinden, ASDP Saar Başkanından, Alman Genel Sendikalar Birliği gençlik yöneticisinden AKGB temsilcisinden, Sosyalist İşçi Gençlik temsilcilerinden, genç köylülerin bir temsilcisinden, bir iş müfettişinden, bir avukattan ve ozan Erich Weinert'den oluşuyordu.

Saar Gençlik Kongresi 16 Aralık 1934 günü yapıldı. Aralarında Hitler'in gençlik örgütünden olup da ikircime düşen kimleri de olmak üzere, çeşitli politik akımlardan, çeşitli dünya görüşlerine sahip, bütün katmanlardan 663 genç delege bir araya geldi. Kongre, heyecanlı bir anti-faşist gösteri oldu.

Kongrede gençliğe yaptığım konuşmada şunları söyledim: "Bugünkü Almanya, gençlerin Almaya'sı değildir. Faşizm gençliğin bütün isteklerini, istemlerini alay edercesine, asker çizmeleriyle batağa itti. Bugün gençlik fabrikalardan atılıyor, bu yalnız bugün için, yalnız bir yıl için değildir, gençliğin geleceği tümüyle elinden alınmakta, yağmalanmaktadır. Birkaç gün önce, buradaki Hitlerci gençliğin organında şöyle yazıyordu: 'Bizim bayrağımız üzerine yemin edenin artık kendisine ait hiçbir şeyi yoktur' ("Doğru", "Görülüyor" sesleri). Evet, doğru! Hitler'in bayrağı üzerine yemin edenin artık hiçbir şeyi yoktur, o artık gençliğinden vazgeçmek zorundadır, işinden vazgeçmek zorundadır, dayanışma paralarından vazgeçmek zorundadır, ve hatta aklından vazgeçmek ve bütün bunların karşılığında bir onur çakısı olmak zorundadır. (Şiddetli alkışlar)". Hitler faşizminin, emperyalist sınıfsal niteliğini sergiledikten sonra, gençliğin ülkülerinden söz ettim: "Bizce, gençliğin ülkelere de gereksinimi var, herşeye maddesel açıdan bakamayız, diyorlar. Ben de yanıt veriyorum: Evet gençliğin ülkelere gereksinimi vardır,

ama yalnız ülkelere değil. Gençlik kendi ülkülerini kendisi yaratır. Ve her zaman gençliğin en yüce ülküsü, özgürlükleri için, tiranlığa karşı savaşım olmuştur, istemlerinin gerçekleştirilmesi için savaşım olmuştur, yaşama hakkı için savaşım olmuştur. Ama, Hitler Almanya'sına dönüp baktığımızda, gençliğin ülkülerinin yok edildiğini görüyoruz. Gençliğin, kendine, kendi geleceğine ve bütün halkın geleceğine karşı suç işlemeye kullandığını görüyoruz. Savaşı bir ülkü olarak öne süren, gençliği yok eder." Kongrenin Saar gençliğine yayınladığı mesajda da, "13 Ocak günü, Saar bölgesi emekçi gençliğin yazgısının belli olacağı gün, parti ve inanç farkı gözetmeksizin, statüko'nun utkusundan yana taraf tutma" çağrısında bulunuluyor, şöyle deniyordu: "Bu, kahverengi barbarlara indirilecek en iyi darbedir. Bu, Hitler Almanya'sındaki arkadaşlarımızın zincirlerini kırmalarına yardımcı olacaktır. Emekçi Alman halkından yana olan herkes, solan ve çöken bir gençlik değil, mutlu bir gençlik görmek isteyen herkes, statüko'nun utkusu için elinden geleni yapmalıdır. Statüko'nun başarıya ulaşmasıyla, Saar bölgesi, Almanya'daki özgürlük savaşımının köprübaşı olacaktır. Hitler'i Saar bölgesinde yenelim, böylece onu Berlin'de de devirmemiz yakınlaşacaktır. Hitler'in yıkılmasından hemen sonra, Uluslar Cemiyetinin son toplantısında karar altına alındığı gibi, Saar bölgesinde ikinci bir halk oylaması yapılacak ve özgür bir Almanya'ya bağlanma kararı alınacaktır".

Biz 16 Aralıkta gençlik kongresi yaparken, o zamanki Fransız Dışişleri Bakanı Laval, 2 Aralık günü, Hitler'in gelecekteki dışişleri bakanı Ribbentrop'la Paris'te görüşmüş ve Saar bölgesi konusunda anlaşmıştı. Fransa, Saar bölgesinde halk oylamasından Hitler'in hoşuna gidecek bir sonuç çıkması için herşeyi yapacak, buna karşılık Hitler de Fransa'dan yeni isteklerde bulunmayacaktı. Tarih bu ihaneti kendi yöntemleriyle cezalandırdı: Laval, Hitler Almanya'sı ile işbirliği yaptığı için 1945'de Fransa'da idam edildi. Ribbentrop ise Nürnberg Halklar Mahkemesinde savaş suçlusu olarak yargılandı, ölüme mahkum edildi ve bu ceza 1946'da yerine getirildi.

Fransız Komünist Partisi bizim statüko'dan yana tutumumuzu destekledi, ne Fransız ne de Alman finans-kapitalinin değil, Saar ve Almanya emekçilerinin yanında yer aldığını açıkladı. Saar'daki hristiyan emekçilerin ve din adamlarının çoğu statüko'dan yana taraf tutmuşken, bölgedeki iki Katolik piskopos, Saar'ın Hitler Almanya'sına katılmasını savunan bir vaaz hazırlayarak bunu bütün kiliselerde okuttular. Saar'daki geleneksel politik güçler olan AKP, ASDP, merkez partilerinin bir bölümü ve Hristiyan sendikalar açıkça statüko'dan yanaydılar. Ama, bütün bunlara karşılık, Laval'ın Hitler'e verdiği söz ve piskoposların vaazı, halkoylamasını Hitler'in kazanacağını pratikte gösteriyordu.

1977 yılında bir Saar'lı, FAC televizyonuna şunları anlatıyordu: "Halkoylamasından birkaç gün önceydi. Aralık sonu ya da 1935 Ocak başı olabilir. Erich Honecker, elinde koca bir bildiri paketiyle "Dilsizler anıtı"nın önünde, demir-çelik fabrikasının ana girişlerinin karşısında durdu. Vardiya de işin saati idi. Bildirileri fabrikadan çıkan demir-çelik işçilerine dağıttı. Cesaretine hayran kaldım ve edip bunu kendisine söyledim. Böyle davranmak için özel bir cesarete ihtiyaç olmadığını, inandığı şeyler gereği bunu yaptığını söyledi."

Halkoylaması sonuçları umduğumdan da daha kötü oldu. 540 bin seçmenden 470 bini Saar'ın Hitler Almanya'sına katılmasından, sadece 47 bini ise statüko'nun korunmasından yana oy vermişlerdi. O zamanlar, seçimde hile yapıldığı konusunda bazı söylentiler çıktı. Ama, Saar'ın Almanya'ya katılmasından yana bir sonuç çıkması için hileye hiç de gerek kalmamıştı. Statüko'nun korunması konusunda AKP ile ASDP'nin anlaşmaya vardığı 1934 yazından 13 Ocak 1935'e kadar geçen süre, Saar halkının çoğunluğuna Hitler faşizminin terörist ve harpçi niteliğini açıklayabilmemiz için olanaklarımızın olduğu süre, çok kısaydı.

Halkoylamasından hemen sonra Hitler terörü başladı. Oysa, Saar'ın Hitler'e resmi teslim tarihi 1 Mart 1935 olarak saptanmıştı. 28 Şubat 1935 günü Saar bölgesinden kesin ayrılmak zorunda kaldım. Anam-babamla, kardeşlerimle, tanıdıklarla, Wiebelskirchen'le, Neunkirchen'le ve Saarbrücken'le vedalaştım. Neunkirchen'deki, önünde "Dilsiz Kral" anıtı bulunan demir-çelik fabrikasına son bir kez baktım. O fabrika bugün de orada duruyor...

YENİ GÖREV

Paris'e, AKP'nin ülke dışı yönetimine gittim. AKGB'nin 1934 Aralık ayında yapılan konferansında AKGB MK'ne seçilmişim. Bunu, daha Saar bölgesindeyken öğrenmişim. Paris'te beni yeni bir görev bekliyordu: Berlin'deki -deyim yerindeyse arslanın ağzındaki- AKGB illegal örgütünü yönetmek. Doğaldır ki oraya artık "Saar bölgesinden, Wiebelskirchen'li Erich Honecker" kimliğiyle gitmem söz konusu değildi. Giderek, "21 Eylül 1911" de Amsterdam'da doğmuş, Amsterdam'da oturan Martin Tjaden'e dönüşmem gerekiyordu. Paris'te bana geçici bir pasaport hazırladılar. Bu pasaportla İsviçre'ye, Bale üzerinden Zürih'e gittim. Hollanda pasaportunu orada aldım. Zürih'te dört hafta kaldım, Oradan da Avusturya üzerinden Çekoslovakya'ya gittim.

Bu arada, Politik olarak yeni durumu yakından öğrenmek için, 25 Temmuz-20 Ağustos 1935 tarihleri arasında Moskova'da yapılan Komünist Enternasyonal'in 7. Kongresinin hazırlık belgelerini okudum. Kongrede, uluslararası ve Alman işçi hareketinin faşizme karşı ve anti-faşist bir birlik cephesi için savaşım deneyimleri derinlemesine tartışılmış ve genelleştirilmişti. Faşizme ve emperyalist savaşa karşı savaşım uluslararası komünist hareketin dikkat merkezinde yer alıyordu.

Prag'dan Nürnberg'e bir tren bileti aldım ve Eger üzerinden "Nazi imparatorluğu"na girdim. Hollanda pasaportu sınırda hiçbir kuşku uyandırmadı. Berlin'e gittim. Kendime illegal bir ev edindim. Başkentte sağımı solumu kontrol ettim ve ondan sonra illegal AKGB gruplarıyla ve Berlin örgütünün başında bulunan Bruna Baum'la ilişki kurdum.

1935 yazında, Berlin, dışarıdan bakıldığında, 1933'dekinden farklı gözüküyordu. Yoğun bir trafik, bir sürü reklam, gürültü, turistler ve hareketlilik. Ama, insan çevresine daha bir iyi bakınca Göbels tarafından "tek biçim verilen" basını okuyunca, yine Göbels'in yönettiği radyoyu dinleyince, işçi mahallelerinde oturanların yüzüne bakınca, 1933'le aradaki farkı pek iyi görüyordum. Sokaklarda dolaşan üniformaların sayısının artmasından bile, insan, Berlin'in yeni bir dünya savaşının hazırlıklarının yapıldığı bir karargaha dönüştürüldüğünü anlayabiliirdi.

Hitler İmparatorluğunun "başkentinde", daha 1935 sonbaharında yiyecek satan dükkanların önünde kuyruklar oluşmaya başlamıştı. Nazi'ler "Tereyağı değil top!" diyorlardı. AKGB'li gençler bu kuyrukların fotoğrafını çektiler ve bu fotoğraftan çok sayıda çoğalttılar. Üstüne de "Dükkanların önünde kuyruk Moskova'da değil Berlin'de oluyor!" yazdılar. Bu fotoğraflı bildirinin bir örneği, ben yakalandıktan sonra saklandığım evde bulundu ve davada kanıt olarak gösterildi.

1935 Mart'ında Hitler, genel zorunlu askerlik hizmetini yeniden yürürlüğe sokmuştu. Bunu, Haziran ayında 18-25 yaş arasındaki herkese paramiliter "iş hizmeti" görme yükümlülüğü getiren yasa izledi. "Hava korunma yasası" çıkartıldı. Fabrikalarda silah üretimi gittikçe daha büyük boyutlara ulaştı. Bu koşullarda, Nazi ordusunun sonbahar manevraları dolayısıyla bir bildiri yayınlamamız son derece doğaldı. Böyle bir bildiri hazırladık ve büyük güvenlik önlemleri içinde dağıttık. Bunun yanı sıra, AKGB'ni güçlendirmek, örgütünü genişletmek ve direniş savaşımını koordine etmek için yeni adımlar attım. Bu arada, kuryeler aracılığıyla, Prag'daki yoldaşlarla sürekli ilişki içinde kaldım. Bir kez de kendim, görüş değiş-tokuşunda bulunmak üzere Çekoslovakya'ya gittim.

Berlin'deki politik çalışmam sırasında, 1935 sonbaharının

sonlarında Kurt Hager'le buraya geldik. Hager, o zamana kadar, AKGB'nin Berlin, Aşağı Saksonya, Pomeranya ve Halle-Magdeburg illeri üst danışmanı idi. Şimdi kendisi, ASBP Politbüro üyesi ve MK Sekreteridir. Kurt Hager de benim gibi illegal yaşıyordu. Daha sonra öğrendiğime göre, Hager, 1936 yılı başlarında ülkeyi terketmek zorunda kalmış. Çünkü Gestapo onun, 1933 Şubatında yapılan, aklılar durdurucu Stuttgart direnişinin hazırlayıcısı ve yürütücüsü olduğuna bulunmuş. Bu eylemde, anti-faşistler bir posta kablosunu keserek, Hitler'in bir konuşmasının radyoyla bütün ülkeye yayınlanmasını olanaklı kılmışlardı. Kurt Hager Almanya'yı terk ettikten sonra İspanya'ya gitti, orada Uluslararası Tugaylar'ın saflarında İspanya halkının özgürlük savaşına katıldı.

Bugün 1935 sonbaharını anımsadığımda, bana en ağır gelen şeyin, o zamanki konspiratif çalışmanın karmaşık koşulları değil, 1935 Şubat'ına kadar yıllarında sıcak ilişkiler içinde bulunduğum insanların eksikliği olduğunu düşünüyorum. Saar bölgesinde arkadaş bırakılmış ailemin ne olduğu hakkında hiçbir haber alamamaya aldırılmazlık edemiyordum. Daha sonra hapis-haneye ziyaretime gelen kızkardeşimden öğrendiğime göre, o sıralarda babam çalıştığı madenden zorla emekliye sevk edilmiş. Anam ve babam, geçinebilmek için kendilerine bir inek almışlar.

POLİSTE

1935 yılı Aralık başında Gestapo Bruno Baum'un, benim ve AKGB Berlin-Brandenburg il yönetiminde çalışan öteki yoldaşların izini bulmuştu. 2 Aralık'da Prag'dan bir kurye geleceği haberini aldık. Kuryeyi karşılamakla görevli yoldaş başka bir nedenden gidemediği için, kuryeyi karşılamaya ben kendim gittim. Kurye, Sarah Fodorova adlı bir kadın yoldaştı. Bana emanele bıraktığı bir bavulun makhuzunu verdi ve ayırdı. Bavulda partinin ve gençlik örgütünün gazeteleri ve şifreli yazıları vardı. Bavulu emanetten almağa gittiğimde göz altında olduğumu ve izlendiğimi farkettim. Bavulu alarak, bir taksive atlayıp Gestapo ajanlarının elinden kactım. Ama ertesi gün sabah erkenden, kaldığım evi terkederken yakalandım.

4 Aralık 1935'i izleyen günlerde Gestapo karargahında ve SS kıışlasında geçirdiğin günler 10 yıllık tutukluluğumun en çetin günleri oldu. Unutamayacağım biçimde aklıma kazındı. Bu günler, hele o zamanlar önünde koskoca bir yaşam duran 23 yaşında bir insan için, çok önemli sınav günleriydi. Gestapocular, gözaltında tutulduğum bir buçuk yıllık süre boyunca, fizik ve psikolojik işkencelerle, defalarca yinededikleri sorgulamalarla benim komünist bilinciimi sarsamadılar.

Bugün, faşistlerin tutanaklarını okudukça, Komünist Gençlik Örgütümüzden, onun yönetici ve üyelerinden yine kıvanç duyuyorum. 1935 Aralık başında AKGB Berlin il örgütü yönetiminden tutuklananlar sekiz kişiydik. Faşist mahkemeye çıkarılan sayısı ise dörttü. Mahkeme sona erdiğinde ise üç kişi kalmıştı: Bruno Baum, Edwin Lautenbach ve ben.

Bunun nedenini nereye bağlayabilirdik? 1935 yazında, AKP MK'nin buyruğuyla Almanya'ya, AKGB Berlin-Brandenburg il örgütünün yönetimini üstlenmeğe geldikten sonra, Bruno Baum ve Kurt Hager kendi bağlantılarını giderek bana devretmişlerdi. Bruno Baum da yurtdışına çıkmak ve anti-faşist direnişe oradan destek almak zorundaydı. Ama Gestapo, bize karşı uyguladığı bütün yöntemlere, bize karşı kullandığı bütün araçlara karşın, pratikte AKGB Berlin-Brandenburg örgütünün yönetici çekirdeğini ve bir AKGB MK üyesini ele geçirdiğini anlayamadı.

Kavga arkadaşlarımızın direnci ve cesareti karşısında, Gestapo da, tutukevi görevlileri de çaresiz kalıyorlardı. Örneğin, 1933-34 yıllarında örgütümüzün Ruhr bölgesindeki çalışmalarına katılmış olan, AKGB Moers ilçesi politik yönetmeni Emilie Knappe, benim yurtdışında olduğumu sanarak, bir sorgulamada kendisine gösterilen bir resimden beni tanıdığını söylemişti. Ama benim tutuklandığımı ve kendisinin de savcının tanığı olarak faşist mahkemeye çıkartılacağını öğrenince, daha önceki ifadesini reddetti. Faşist mahkemede de, ardıcıl bir şekilde, beni tanımadığını, Ruhr bölgesinde birlikte çalışmadığımızı savundu, kendisine gösterilen resimdeki kişinin ben olmadığımı ısrar etti.

Burada sözünü edeceklerimden birisi de, cesur ve unutulmaz kadın yoldaşımız Grete Walter'dir. Kendisi AKGB Berlin-Tempelhof ilçesi politik yönetmeni idi. 21 Ekim 1935 günü yeni bir sorgulama için Gestapo karargahına götürüleceğini öğrenince, yeni işkencelere uğramamak ve yoldaşlarını tutuklanmaktan kurtarmak için, kendisini üçüncü kattan merdiven boşluğuna attı.

KPD'nin ve AKGB'nin üyeleri ve yöneticileri arasında, böyle binlerce dürüst kadın ve kız vardı. Onların özverileri, cesaretleri ve yaratıcılıkları olmasaydı, faşizme ve savaşa karşı savaşımız böylesine yaygın, böylesine çokyanlı ve böylesine etkili olamazdı. Nazi egemenliği sırasında sayısız proleter kadın, tarihin getirdiği bu çetin sınavın içinde, o çıkar gözetmez, kendini kurban eden, kahramanca eylemlerini, devrimci işçi hareketi davası için sürdürdüler. Bunların arasında, genç komünist Herbert Baum'un yönetimindeki direniş grubundaki, çoğu yahudi olan kızları ve genç kadınları da sayabiliriz. Daha sonra Nazi'ler tarafından idam edilen bu gençler, 18 Mayıs 1942 günü, Sovyetlere karacılmar için açılan "Sovyet cenneti" sergisini yakmışlardı.

FAŞİSTLERİN MAHKEMESİNDE

7 ve 8 Haziran 1937 günleri 2 numaralı faşist mahkemede yargılandık. Duruşma için götürülürken, bir an Albert Weichert'i gördüm. Daha ön koğuşturmada, benim takma adım "Herbert" belirli bir rol oynamıştı. Albert, faşist sorgu yargıçıları tarafından dört kez sorguya çekilmiş, kendisinden benim 1933-34 yıllarında Ruhr bölgesinde danışman, kurye ve eğitim yönetmeni olarak yaptığım çalışmalar konusunda, Amsterdam'la olan bağlantılarım konusunda bilgi alınmak istenmişti. Ama sonuç hiçti. Faşist yargıçlar Albert'den benim hakkımda hiçbir bilgi alamamışlardı. Gerçek adımı bile ona söyletememişlerdi.

Albert Weichert, benim duruşmama tanık olarak çıkartılmak üzere Berlin'e getirilirken, tutuklu arabasında Richard 'Titze' ye rastlamıştı. Titze, işkencenin etkisi altında, Gestapo'ya beni Ruhr bölgesindeki anti-faşist çalışmalardan tanıdığını söylemişti. Albert Weichert onunla yol boyunca, kaldıkları çeşitli hapisanelerde konuşarak kendisini ilk ifadesini geri almaya ikna etmişti.

Albert Weichert'le faşist mahkeme binasında karşılaştığımızda, birbirimizi tanıdığımızı hiçbir şekilde belli etmedik. Duruşmanın ikinci gününde, beni daha önce görmüşlüğü olmadığını açıkladı. Öteki yoldaş da, kendisine gösterilen fotoğraftaki kişinin ben olmadığını söyledi.

Faşist mahkemenin yargıçıları tanıdıklardan birşey çıkaramayınca sıra avukatlara geldi. Bana resmi avukat olarak bir SS yöneticisi verilmişti. Bu adam, konuşmasında, faşist yüzünü iyice açığa vurdu. Gittikçe, bir suçlayıcı durumuna geçti. Belgeleri cüretli bir şekilde kullanarak, suçumu ağırlaştırmak için elinden geleni yaptı. Ve sözünü bitirmeden önce, mahkemeye, askerleri savaşa karşı çıkmaya çağıran bildiriler gösterdi. Bu bildirileri ben yazmış, ama mahkemede bunu inkar etmişim. Sarah Fodorova'nın savunucusu da, Fodorova'nın bavulun içinde ne olduğunu bilmediğine kanıt olarak benim ifademi gösterdi. Ben, sorgulamada, Fodorova'nın bavulun içinde ne olduğunu bilmediğini söylemişim. Fodorova'nın savunucusu, mahkemenin önünde, benim şimdiye kadar hep doğruyu söylediğimi, bu nedenle benim bu konudaki açıklamama da inanılması gerektiğini söylemek zorunda kaldı. Savaşa karşı çıkan böyle bildirilerin cezası ise idamdı.

8 Haziran 1937 günü, 2 numaralı faşist mahkeme kararını okudu: Bruno Baum 13 yıla, ben 10 yıla ve Edwin Lautenbach da iki buçuk yıla mahkum olmuştuk. Ayrıca, yurttaşlık haklarımız da alınıyordu. Yurttaşlık hakkımın alınması, daha sonra, 1939 ve 1943'de Hitler'in ordusuna "alınacak değerde" olmadığımı yargısına varılmasına yaradı. Anlaşılan, Gestapo, benden intikam alıyordu!

Mahkeme tutanaklarına, faşist yargıçıların hiç de istememelelerine karşın, "inançlarımı değiştirmemiş olduğumu ve değiştirmek de istemediğimi" yazdırmıştım. Nitekim karar gerekçesinde şöyle yazıyordu: "Sanık Baum ve Honecker, komünizmin inanmış ve yola gelmez birer taraftarı olduklarını, gerek AKGB'deki çalışmalarının kapsam ve yoğunluğu, gerekse koğuşturma sırasındaki davranışlarıyla kanıtlamışlardır. Kendilerine verilen, yüksek düzeyde bir ihanel gerektiren görevleri, olağanüstü bir bağlılıkla yerine getirmişlerdir. İlegal örgüt içindeki konumlarından da, yol gösterici durumlarda oldukları anlaşılmaktadır".

Doğrusu, faşist mahkemenin bu değerlendirmesine ekleyecek hiçbir sözüm yok. Hele birinci bölümüne. Burada Nazi yargıçıları, nasıl olduysa, sorunun özünü yakalamışlar. Ama bu değerlendirmenin bizim hareket içindeki konumumuz konusundaki bölümüyle ilgili olarak birşeyi belirtmek istiyorum: Eğer faşist mahkemenin yargıçıları bizim AKP ve AKGB sıralarındaki anti-faşist çalışmalarımızın gerçek boyutlarını bilselerdi, ne Bruna Baum'a, ne de bana verdikleri ceza böyle olmazdı. Ama, iki numaralı faşist mahkemenin yargıçıları bizi, cellata yollamak için henüz çok genç bulmuşlardı!

PARTİ HAPİSHANE DUVARLARININ ARDINDA DA YAŞIYOR, SAVAŞIYOR!

Kaldığım hapisane, Weimar Cumhuriyeti yıllarında, Prusya Sosyal-Demokrat hükümeti tarafından yaptırılmıştı. Hapishaneyi yaptıranlar, kuşkusuz, kendilerinin de birgün burada azap çeceklerini hiç düşünmemişlerdi. Faşistlerin indinde, bu hapisane, dünyanın en güvenli hapisanelerinden birisiydi. İçeriye dış dünyadan ayıran yüksek duvarlarıyla, mahkumları yıldırmaya ve ezmeye yarayan modern bir zindana benziyordu. İçeride de, 2200'ü politik tutuklu olan 3000 kişi arasında, onların moralini bozmayı ve işe yaramaz duruma getirmeyi amaçlayan bir hava estiriliyordu. Gardiyanların çoğu, mahkumlara olağanüstü kötü davranıyorlardı. Bakım ve sağlık koşulları tam bir felaket halindeydi. İçeride sürekli açlık hüküm sürüyordu. Bu yüzden pek çok yoldaş vereme ya da başka hastalıklara yakalandılar.

Ama bütün bunlardan daha da korkuncu, hapishaneye ait bir garajda uygulanan idamlardı. Oraya ölüme gidenlerin çoğunluğu, çoğu zaman yakından tanıdığımız ve yakın dostumuz olan yoldaşlardı. Başlangıçta seyrek olan bu idamlar gittikçe arttı. Haftada iki kere otuzar kişiye kadar çıktı. Ve bu, aylarca, yıllarca sürdü. Burada, 1945 Nisan'ına kadar 2000'dan fazla anti-faşist öldürüldü.

Faşistlerin mahkumları bütün yalıtılmalarına, sıkı gözetiminde bulundurmalarına, daha uyguladıkları çok sayıda yöntemle karşın,

komünistler hapishanede illegal bir parti örgütü oluşturmuşlardı. Parti örgütü politik tutukluların kararlı direnişini örgütleyiyor, onlar arasında dayanışma ve uyumu sağlamak için çalışıyordu. Hapishaneye götürülüp sıkı tecrite alınmadan kısa bir süre sonra bu dayanışma bana da ulaştı. Bu, kimi zaman gizlice bırakılan bir ekmeğin parçası, kimi zaman uluslararası ve ülkedeki durum ya da hapishanede olup bitenler hakkında bilgi veren bir fısıltı şeklinde oluyordu. Böyle bir dayanışma insana güç veriyor ve hücredeki yalnızlığa dayanmasını kolaylaştırıyor. Ama bu dayanışmada asıl güç veren şey, parının hapishanenin duvarları ardında da yaşayıp savaştığını görmekti.

Hücrede iken çok okudum. İlgimi çekmeyen hiçbir alan yoktu. Doğal bilimlerden edebiyat klasiklerine kadar herşey. Kitaplar, doğaldır ki ilerici olanların dışındakileri, hapishanenin kitaplığından alabiliyorduk. Bana sonra uzun yıllar ASBP MK Politbüro üyeliği, DAC Bakanlar Konseyi başkan yardımcılığı ve DAC Devlet Planlama Komisyonu Başkanlığı yapacak olan Bruno Leuschner, o sırada hapishanenin kitaplığında yardımcı olarak çalışıyor ve biz politik tutuklulara en ilginç ve en güzel kitapları sağlıyordu.

Bir buçuk yıllık gözaltı da içinde, toplam iki yıl hücrede tek başıma kaldıktan sonra, Robert Menzel yoldaşın çabalarıyla benim de tutuklular arasındaki işbölümüne katılmam, hücrenin dışına çıkmamı sağlandı. Bu da bana belirli bir hareket olanağı verdi ve diğer politik tutuklularla ilişkim olmasını sağladı.

Parti örgütü, giderek hemen hemen bütün yardımcılıkların politik tutukluların eline geçmesini başardı. Bu arada ben de hapishane doktorunun yanında yardımcı oldum. Biz hapishane doktoru yardımcılarının görevi, illegal parti örgütü açısından hiç de küçümenecek gibi değildi. Bu görevimiz sayesinde komünistler ve öteki politik tutuklular arasında ilişkiler kuruyor ve bunları sürdürüyorlardık. Haber iletiyor ve ivedi yardıma gereksinimi olan yoldaşlara yardım götürüyorduk. Doktorlar, tutukluların muayenelerini sağlamada bize daha çok inisiyatif tanıdılar. Biz de böylece bütün hapishaneye, hangi yoldaşın hangi gün doktora çıkması gerektiğini duyurmağa başladık. Tutukluyla bir bekleme odasına giriyor ve durum ve zaman elverdiği kadar kendisiyle konuşuyor, ancak son anda kendisini gerçekten tedavi etmeye başlıyorduk. Genel olarak, hapishaneye yeni getirilen tutuklular da doktora çıkartılıyorlardı. Onlar arasındaki yoldaşlarla ilk ilişkiyi biz kuruyor, onların illegal parti örgütü ile bağını sağlıyorduk. Ayrıca, bu yoldaşlardan, AKP'nin politikası ve anti-faşist savaşımı, uluslararası durum ve "Hitler İmparatorluğu"nda olup bitenler hakkında bilgi alıyorduk.

SAVAŞTA, HAPİSHANEDE,

Gerek zaman zaman elimize geçen faşist gazetelerden, gerekse hapishane görevlilerinin kendi aralarındaki konuşmalardan edindiğimiz sınırlı bilgiler, bizde uyanan, faşist rejimin gittikçe daha açık bir biçimde bir saldırı savaşına yöneldiği izlenimini gittikçe pekiştirdi. Saar bölgesinin "imparatorluğa" bağlanmasından sonra, Alman birliklerinin Avusturya'ya girip orayı da ilhak etmeleri, Hitler'in Çekoslovakya'nın Alman asılların oturduğu bölgesini de kendi topraklarına katıp, bu ülkenin geri kalan kısmını işgal altına alması, faşist Alman ve İtalyan devletlerinin İspanya iç savaşına kanlı bir şekilde müdahale etmeleri bunu doğruluyordu. Faşistlerin bütün bu saldırgan eylemlerini olanaklı kılan şey, İngiltere ve Fransa'nın Hitler Almanya'sına karşı güttükleri "yatıştırma" ve "hoşnut etme" politikasıydı. Bilindiği gibi, Sovyetler Birliği, 1939 yazının sonlarına kadar, İngiltere ve Fransa'yla faşist saldırıya karşı ortak bir savunma hazırlama çabalarında bulundu. Bütün bu çabalar, Londra ve Paris'teki yönetici çevrelerin tutumu yüzünden başarısızlığa uğradıktan sonra, Sovyetler Birliği 1939 Ağustos'unun 23'ünde Almanya ile bir saldırmazlık anlaşması imzalamak zorunda kaldı.

İki ülkenin dışişleri bakanları arasında görüşmeler olduğunu, anlaşmanın imzalanmasından 14 gün önce, hapishanedeki görevlilerin gözlerinden çıkarttık. 24 Ağustos sabahı, faşist gazeteler anlaşmanın imzalandığını bildirdiklerinde, dış doktorunun yardımcısı olan Max Uecker ve ben, saat daha yedi olmadan, doktorun bekleme odasında Max Maddalena ve AKGB Başkanı Fritz Gross ile bir randevu örgütledik. Bu görüşmede, anlaşmanın Sovyetler Birliği'nin diplomatik bir utkusu olduğunda birleştik. Sovyetler Birliği böylece, bütünleşmiş bir emperyalist ülkeler bloku karşısında tek başına kalma tehlikesini atlatıyordu. Ayrıca, nasıl davranacağını artık daha iyi bilebiliyor ve kendi savunma gücünü artırmak için zaman kazanıyordu. Bu görüşler politik tutukluların çoğunluğu tarafından benimsendi. Daha sonraki gelişmeler, bu ortak görüşlerimizi doğruladı.

İkinci Dünya savaşının patladığını, yani Nazi yönetimi tarafından dikkatle hazırlanan ve Himmler'in SS'leri tarafından sahneye konan "Polonya saldırısı"nı hapishane doktorunun odasında öğrendim. Hitler ordusunun Polonya'ya girdiğini öğrenince doktorların ve onların yanında çalışanların renkleri attı. 3 Eylül 1939 günü İngiltere ve Fransa'nın Hitler Almanya'sına savaş ilan etmesiyle ve Ekim 1939 başında ilk hava alarminin verilmesiyle huzursuzlukları daha da arttı. Ama, "Büyük Alman Ordusu"nun utukuları onların keyfini zamanla yerine getirdi. Biz politik tutuklular ise, savaşın faşist rejimin tam yenilgisiyle sonuçlanacağından en ufak bir kuşku

duymuyorduk.

1939 yılının sonlarına doğru doktor yardımcılığından alındım. Çünkü, hapishane yönetmeliğine göre bu görevde iki yıldan fazla kalınamıyorduk. Geçici olarak, Bruno Leuschner ve Robert Menzel ile birlikte "sicim" yardımcılığına getirildik. Kenevir sicimi dolu cuvaları, çözülmek üzere hücrelere taşıyorduk. Bu iş de, yoldaşlarla bağlantıları sürdürmemiz açısından işimize yaradı. Amansız birisi olan "sicim" gardiyanı bile bunu engelleyemedi.

1940 ilkbaharında, oyuncak fabrikasına yardımcı oldum. Savaş başlayalıberi, fabrika oyuncak asker imal ediyor, bu işi de hapishanede yaptırıyordu. Görevim, içi ham madde dolu kasaları hücrelere taşımak, sonra da tutuklular tarafından imal edilmiş malları hücrelerden toplamaktı. Böylece, pek çok hücreye, atelyelere ve hapishanenin mutfağına rahatça girip çıkabiliyordum. Ustabaşı Nazi değildi. Bunun için de, benim tutuklularla konuşmamı görmezlikten geliyordu. Ben de tutuklulara, kısa ve hatta "şifreli" denebilecek bir dille bilgiler, haberler iletiyordum. Bu dilin kısa zamanda ustası olduk. Ustabaşı, hücrelere taşıdığım kasaları çok ender ve hiçbir zaman doğru dürüst kontrol etmediği için, bu kasaların içine, yoldaşlara verilmek üzere gazeteler, yiyecek parçaları da koyabiliyordum.

Faşizmi yaşamış olanlar, bu işin sürekli yaşamını tehlikeye atmak olduğunu bilirler. Hapishanedeki illegal çalışmanın bütünü, deyim yerindeyse, ölümlü oy namaktı. Böyle bir çalışmanın ortaya çıkartılması, savaş zamanında kaçınılmaz bir şekilde ölüm cezasıyla sonuçlanacak yeni bir davanın açılması demektir.

Ama buna karşılık, yoldaşlar arasında yürütülen bu politik ve moral dayanışma, onların direniş güçlerini ayakta tutmakta, savaş hırslarını güçlendirmekte ve güç günlerin üstesinden gelmelerini sağlamakta önemli bir rol oynuyordu.

ANLATILAMAYACAK BİR SEVİNÇ

1941 ilkbaharında, doktor yardımcısı iken tanıştığım ve daha sonra da "sicim" ve oyuncak yardımcısı olarak pek çok kez gördüğüm Wilhelm Thiele ile aynı hücrede kalıyorduk. O sıralarda faşist Alman ordusu pek çok Avrupa ülkesini işgal etmiş ve Sovyetler Birliği'ne karşı saldırıya geçmişti.

Hitler Almanya'sının 22 Haziran 1941'de yeryüzünün ilk sosyalist devletine haince saldırması ve faşist Alman ordularının Moskova ve Leningrad kapılarına kadar ilerlemesi bizi çok heyecanlandırıyordu. Uzun uzun konuşarak bunun nedenlerini aradık. Benim içimde daha ilk günden, yıkılmaz bir inanç vardı: Sovyet Sosyalist devleti haydut faşist Alman emperyalizmini yenecek, yok edecekti. Sovyet insanının saldırıya boyun eğmeyeceğine

kesinlikle inanmıştım. Onun coşkusu, yaratıcı gücünü, onun bütün güçlüklerin, en büyük güçlüklerin bile üstesinden gelecek o sınırsız iradesini, 1930-31'de Moskova ve Magnitogorsk'da görmüş, tanımıştım. Bir yandan bu, bir yandan da SSCB'nin güçlü sanayi potansiyeli, bendeki, Sovyet halkının bu çetin savaş sınavının da altından kalkacağı ve faşistleri ülkesinden kovacağı inancını daha da güçlendiriyordu.

Nitekim, çok geçmeden bu doğrulandı. 1942 Ocağında, Alman Ordularının Moskova önlerinde yenildiğini öğrendiğimizde, sevincimiz anlatılamazdı. Doğu cephesinden dönen hapishane görevlileri, Sovyet partizanlarının işgal edilmiş bölgelerde faşistleri nasıl bastırdıklarını anlatıyorlardı.

İNCE YÖNTEMLER

Faşist mahkeme başsavcısının hakkımda çeşitli faşist istihbarat kaynaklarından bilgi edinmesi üzerine, 1942 sonbaharında Gestapo ile ikinci bir kez doğrudan doğruya karşı karşıya geldim. Bu sefer, genç, zayıf, kibar davranışlı, yüksek öğrenim ve "hümanist" bir eğitim görmüş bir adam geldi. Bu, deyim yerindeyse, yeni kuşak SS'lerden birisiydi. Berlin'deki Gestapo karargahı tarafından, benimle "insanca" koşullar içinde sohbet etmekle görevlendirilmişti. Bu fırsatla, ilk defa olarak hapishane müdürünün odasını görmüş oldum. Ama "insanca" koşullarda yapılan bu sohbet de, yaklaşık yedi yıl önce daha az "insanca" koşullarda yapılan sorgulamadan farklı sonuçlar vermedi. Gestapo umduğunu yine bulamadı.

12 Ekim 1942 günü, hapishane yönetimi, yazdığı bir yazıda benim "o zamana kadar iyi davrandığımı ve düzenli çalıştığımı" ve dolayısıyla, bundan benim "hapishanede iken yola geldiğim" sonucunun çıkarılabileceğini belirtti.

Gestapo karargahı ise bunun tamamen tersi kanıdaydı. Başsavcıya yollanmış, 13 Kasım 1942 tarihli bir yazıda şöyle deniyordu: "Honecker'in politik geçmişi ve illegal AKP için yaptığı yoğun çalışmalar gözönüne alınırsa, onun inanmış bir komünist yönetici olduğu görülür. Kendisi gözaltındayken bile devlete karşı yıkıcı çalışmalarını sürdürmeğe yeltenmiştir. Mahkeme de, onun yola gelmez bir komünist olduğu kanısına varmıştır. Bu nedenlerle, onun içeride değiştiğine inanmıyorum. İçinde bulunduğumuz savaş durumunda, kendisinin yeniden illegal AKP'ye katılması tehlikesi vardır. Üstelik kendisi hapishanede veterince iyi gözaltında tutulmamaktadır... Bu durumda, zamanından önce serbest bırakılmasını onaylamam söz konusu değildir.

İNŞAAT EKİBİ

1943 Martında, deneyimli bir çatıcı olarak, hapishanenin inşaat ekibine ayrıldım. Görevimiz isabet alan silah fabrikalarını onarmaktı. Bizim hapishanede yalnız iki çatıcı vardı. Bu nedenle onlara zamanda, daha önce düşündüğüm gibi, ustalığa getirildim. Böylece hareket olanaklarım çok arttı. Çatıların tepesindeyken gardiyanlar peşimde dolanamıyorlardı.

1943 Sonbaharında inşaat ekibimiz, hapishaneye ait bir tarım alanına yollandı. Orada da çatı onarımı yapıyorduk. Bulduğumuz yerde Sovyet savaş tutsakları da vardı. Çoğu açlıktan neredeyse ölecek duruma gelmişlerdi. Ölmelerini engellemek için onlara zaman zaman el altından azar azar ekmek götürdük. Tarım alanındaki patates silolarından gizlice patates çaldık. Ve bütün bunları nöbetçilerin gözleri önünde yapmak zorundaydık. Çatı onarımı işlerinde kullandığımız katran kazanında bu patatesleri haşlayıp Sovyet yoldaşlara verdik. Yaptığımız öyle büyük birşey değildi. Ama hiç olmazsa onların açlığını ve zayıflıklarını biraz olsun azaltıyordu.

1943 sonu-1944 başlarında İngiliz ve Amerikan hava saldırıları arttı. İngiliz ve Amerikan uçakları, bu saldırılarda, onbinlerce gecikmeli bombayı, yangın bombasını, mayını gidip sivil konutlara attılar. Binlerce çocuk, kadın ve ihtiyar öldü. Bu saldırılardan en az isabet alanlar silah fabrikaları oldu.

İnşaat birliğimiz, gittikçe daha sık, patlamamış bombaları zararsız duruma getirmeye çağrılmaya başlandı. Kimi zaman patlamamış bir bombayı alıp sırtımızda taşıyorduk. Yıkılmış sığınakları açmağa gittik, ölüleri ve yaralıları çıkardık. Sokaklardaki yıkıntıları temizledik. Çatıdayken bombardımana yakalandığımız zaman ise, bize damları yangın bombalarından temizleme emri veriliyordu. Deyim yerindeyse, "tanrıya yakın bir yerde çalışan komandolar" durumuna gelmiştik. İnsan şimdi bunu düşündüğünde, "hayatta kalmamız bir mucizeydi" diyor.

KADIN GARDİYAN

İnşaat ekibimiz, ilkönce bir genç kadınlar hapishanesinde, sonra da başka bir kadın hapishanesinde kaldı. Faşistlere ait dairelerin binalarında ve çatılarında bombaların meydana getirdiği yıkıntıları onardık. Ama biz çatıda çalışırken, hiçbir görevli, hatta hiçbir SS komutanı gelip de bizim ne yaptığımızı kontrol etmeye cesaret edemiyordu. Bu da, hareket olanağımızı daha da çok artırdı.

Çalıştığımız her iki kadın hapishanesinde de, erkek olarak hemen hemen yalnız biz vardık. Hapishanede çalışan birkaç

görevli ise her bombardımanda soluğu sığınakta alıyorlardı. Bu yüzden, yangın söndürme ve insan kurtarma işlerine de biz kısıyorlardık. Kadın hapishanesinde, orada görevli bir kadın gardiyanla rastlantıyla tanıştım. Kendisiyle konuştuğum, onun da, bir zamanlar, benim uzun yıllar boyunca üyesi olduğum "Fichte" İsci Jimnastik ve Spor Birliği'nin üyesi olduğu ortaya çıktı. Herhalde bu nedenden değil ama, bu kadın gardiyan benim, İngiliz ve Amerikan hava saldırıları sırasında, Moskova radyosu ve BBC gibi yurtdışındaki radyoları dinlememi sağladı. Böylece cephelerdeki durumdan belirli bir ölçüde haberimiz oldu.

BURADAN DIŞARI KAÇMALIYIZ!

1945 yılı Ocak sonu, Şubat başında, Kızıl Ordunun Oder nehrini aştığını ve karşı tarafta köprübaşları oluşturduğunu daha önce sözü geçen kadın gardiyan aracılığıyla öğrendik. Nazi rejiminin günlerinin sayılı olduğu açıktı. Ama kendi zulüm rejimlerinin sonu yaklaştıkça, faşistler gittikçe daha da azgınlardı. Bu durumda, biz politik tutuklular yok edilebileceğimizi de hesaba katmak zorundaydık.

Erich Hanke yoldaş ile birlikte, bir süre önce, Berlin'de çalışacak bir çalışma birliğine ayrılmıştık. 1945 Şubat'ının sonlarına doğru, Hanke de ben de, çalışma birliğinden kaçmayı gittikçe daha ciddi bir şekilde düşünmeye başladık. Çalışma birliğinin bağlı olduğu başsavcının, SS komutanına bir yazı yollayarak bizim politik bakımdan "güvenilir" olduğumuz konusunda güvence vermesini istediği, SS komutanının ise böyle bir güvence vermeyi reddettiği, haberi bu konuda belirleyici oldu. Bu haberi Hanke'den öğrendiğimde, benim için artık kesin olan birşey vardı: Tartışmak gereksizdir. Buradan dışarı kaçmalıyız!

Kaçışımızı dikkatle hazırladık ve elverişli bir olanak kollamaya başladık. Çalışma birliğinde mümkün olduğu kadar uzun süre kalmaya karar verdik. Böylece, Kızıl Ordunun Berlin'e gireceği zamana kadarki süreyi görece daha kolay geçirecektik. Mart'ın başlarında, çalışma birliği komutanının, bizi "başka yere yollamak" istediği konusundaki belirtiler arttı. Böylece, tutuklulara karşı yaptığı insanlık dışı davranışların tanıklarından kurtulma istiyordu. Ama nereye yollanmak istediğimizi bilmiyorduk. O zaman, Gestapocuların bana, mahkemeden hemen sonra, "vine görüşeceğiz" dedikleri aklıma geldi. Ne olursa olsun, böyle bir "görüşme"den kurtulmalıydım. Davranmalıydık. Bir başka kadın gardiyan bize, Gestapo'nun politik tutukluları yok etmeyi planladığı haberini ilettili. Kaçmamız daha da yakıncılaştı. Bu haberi doğru olduğunu, kurtuluştan sonra öğrendim. Gestapo, politik tutukluları mavnalara bindirip Berlin'in dışına çıkartıyordu ve

orada mavnaları içindekilerle birlikte batırmayı planlamıştı.;

Yine kadınlar hapishanesinde çalışıyorduk. Birkaç gün önce bodrumdan bir kaçış girişiminde bulunmuş, başarısızlığa uğramıştık. Ama 6 Mart 1945 günü, onarım için çatıya çıktık, oradan, bitişikteki bir evin paratonerine tırmandık, o evin çatı katına, sonra da merdivenlerine ulaştık. Bu işleri yaparken, hapishane-den ya da sokaktan görülme tehlikesi yüksekti. Ama üzerimizdeki üstünde sarı çizgiler olan siyah mahkum elbiseleri ile sokağa çıkmamız da bundan daha az tehlikeli değildi. Yanımızda, "kamuf-laj" olarak, sadece bir duvarcı kovanı, bir uzun çelik kalem, bir duvarcı çekici ve uzun bir ip vardı.

Caddeye çıktığımızda, yüzlerce polis ve asker, yolun üstün-deki yıkıntıları kaldırmakta olduklarını gördük. Geri dönmek için çok geçti. Tereddüt etmeye yer yoktu. Böylece yolumuza devam ettik. Erich Hanke'nin amcasının evine gittik, ama evde kimseyi bulamadık. Hemen yakındaki bir yıkık evin sığınağına girerek üstümüzdeki o gözalıcı sarı çizgileri sildik. Şimdi bu halimizle, o yabancı işçi dediklerine benziyorduk.

Çeşitli sokaklardan, caddelerden geçerek, Hanke'nin akrabala-rını ya da tanıdıklarını aramayı sürdürdük. Ama, gittiğimiz evler-den kimi tamamen yıkılmış ve terk edilmişti, kimisinde ise kim-seyi bulamadık. Bu durumda bize, ilk özgür gecemizi, yanmış bir evin bodrumunda geçirmekten başka çare kalmamıştı.

Ev arama çabalarımız ertesi gün de sonuçsuz kaldı. Üç adrese gittik. Ama üç ev de bombalanmıştı. Durumumuz gittikçe güç-leşiyordu. Üstelik de, sürekli, bombardımanlara ve her an karşı-mıza çıkabilecek kontrollere dikkat etmemiz gerekiyordu. Kimli-ğimiz ve paramız olmadığımız için ne otobüse, ne tramvaya, ne de met-roya binebiliyorduk. Zaten buralarda sıkı kontrol vardı. Kaldı ki, sürekli bombardımanlar sonucu, bu araçlar da gittikçe işlemez duruma geliyordu.

1945 Mart'ında Berlin bir kale durumunu almıştı. Bütün önemli kavşaklarda ve anacaddelerde tanklar bekliyordu, barikatlar kurul-muştu, toplar yerleştirilmişti. Hitler ve öteki Nazi liderleri, her sokağın, her evin, her konutun "sonuna kadar" savunulması emrini vermişlerdi. Kızıl Ordunun yeni bir saldırısını bekliyor-lardı. Nazi ordusunun seçme birlikleri ve silahlı SS'ler Nazi şefle-rinin en son sığınağı olan başbakanlığın çevresine toplanmışlardı. Gestapo, SS'ler ve jandarma, asker kaçacağı, kaçak savaş tutsağı ve kaçak zorunlu işçi avına çıkmışlardı.

Bu nedenle 7 Mart günü, uzun bir yürüyüşten sonra, Alfred Perl yoldaşın eşi olan ve benim önceden tanıdığım bir kadın yoldaşı evinde bulabilmemiz bizi çok sevindirdi. Kendisi için çok tehli-keli olmasına karşın bize yardım etti. Geceleyin onun evinde kal-dık. Yiyecek karnesiyle aldığı o azıcık şeylerden bize bir çorba

hazırladı. Bu, iki gündür midemize giden ilk sıcak yemektir. Gece-leyin hava alarmları sırasında sığınağa inemiyorduk. Ama bu kez bombalanan, Berlin'in başka mahalleleriydi.

Yoldaşımız bütün çabalarına karşın, ertesi sabaha kadar bize güvenilir bir ev bulamadı. Ancak bana, üstüme iyi-kötü uyan bir elbise verebildi. Hanke ile birlikte başka bir adrese doğru yola çıktık. Ama orada da evler yıkılmıştı. Artık elimizdeki son adre-se gitmekten başka yapacak birşey kalmıyordu. Oraya varmak için 3-4 saat yürümemiz gerekiyordu, oysa yürümekten perişan olmuştuk. Yoldaşın bize verdiği az parayla, tehlikeyi göze alıp tramvaya bindik.

Oraya olaysız vardık. Ama benim tanıdıklar, evlerinde de-ğil-lerdi. Saatlerce bekledikten sonra, Hanke'nin bir başka amcası-na gitmeyi kararlaştırdık. Amcası evdeydi, ama eğer ona ve karısı-na bütün gerçeği söylersek, ertesi gece başımızı sokacak bir ev bulmamız olanağı ortadan kalkardı. Ertesi sabah, birbirimizden ayrılıp, kendimize güvenilir bir ev aramayı ve aynı zamanda Partiy-le bağlantı kurmaya çalışmayı kararlaştırdık. Bir gün sonrası için de bir randevu saptadık. Ama, tam randevu saatindeki bir hava saldırısı buluşmamızı engelledi. Böylece birbirimizle ilişkimiz geçici olarak koptu.

Daha sonra öğrendiğime göre, Hanke'nin talihli yaver gitmiş, Ben ise Grund ninenin yanında kendime sığınacak bir yer bul-muşum ama durumum o kadar da iyi değildi. Kaldığım yer, kaçtığımız kadınlar hapishanesine, kuş uçuşu 100 metre uzaklık-taydı. Ninenin kızı orduda görevliydi. Hava saldırıları sırasında, ne kendimi ne de başkalarını tehlikeye sokmamak için, evin sı-ğınağına inmiyor, ya yakındaki metro istasyonuna, ya da arka binanın birinci katına gidiyordum. Burada camların sık sık kırıl-ması, ne benim ne de başkalarının, edindiğimiz o görece güven-lik duygusunu zedeliyemiyordu.

Ama, 18 Mart günü İngiliz ve Amerikan uçaklarının yaptıkları son hava saldırıları sırasında öndeki binanın bir yıkıntı ve kül yığını durumuna gelmesi kuşkusuz tehlike yarattı. Bu, en fazla binanın birinci katına gidiyordum. Burada camların sık sık kırıl-ması, ne benim ne de başkalarının, edindiğimiz o görece güven-lik duygusunu zedeliyemiyordu.

cana yol açıyordu. Ama aynı zamanda, gerginlik içinde ve kaygıyla, hapishane yönetiminin ve nöbetçilerin davranışlarını gözliyorduk. Başımızdaki cellatların, son saatlerde politik tutuklulara bir kan banyosu hazırlayabileceklerini her zaman göz önünde bulundurmak zorundaydık.

Nöbetçilerin sinirlikleri ve huzursuzlukları gözle görülür biçimde arttı. Aralarından en insafsızları ise görevlerinden ayrılmaya başladılar. Diğerleri, bize karşı davranış ve konuşma biçimlerini yumuşattılar. Bazıları, bizim hapishanenin düzenine gittikçe daha fazla aldırmaçlık etmemizi sessiz bir şekilde kabullendiler. Bunların bize iyi davranarak faşizmin kaçınılmaz sonundan kendi paçalarını kurtarmayı ve kendi geleceklerini "güvence altına almayı" istedikleri açıkça görülüyordu. Böylelerine yardımcı olduk. Onlara gayet açık bir şekilde, "Siz bize birşey yapmazsanız, daha sonra sizin de başınıza birşey gelmez" dedik. Öte yandan parti örgütü de, politik tutukluların korunmasının ve kurtuluşunun hazırlanması için bu koşullarda olanaklı olan her şeyi yaptı. Bir tutuklular komisyonu oluşturdu ve her binaya ve hücre grubuna birer başkan atadı. Hapishane yönetimi bunu onaylamıyor, ama anlayışla karşılıyordu. Hatta Nisan'ın son günlerinde, politik tutukluların hücrelerinin kapılarının kilitlenmemesini bile kabul etti. Ama tüm bunlara karşın, faşistlerin nasıl umulmadık davranışlarda bulunduklarını kendi deneyimlerimizle biliyorduk. Dolayısıyla, son derece dikkatli olmamız gerekiyordu. Nitekim, bir gün aniden yine hücrelere kapatıldık.

İnsanlık dışı hapishane rejiminin çözüldüğü bu günlerde, ikinci kez hapishane müdürünün odasına çağırıldım. Ne ki bu kez yanında Gestapo'nun adamı yoktu. Müdür bana; tahliye kağıtlarının yakında geleceğini, durumun aydınlığa kavuşması için birkaç gün daha beklememi söyledi.

Birkaç gün sonra durum aydınlığa kavuştu. Ama, durum hiç de hapishane müdürünün bana anlattığı gibi değildi. Müdür, büyük olasılıkla, faşist General Wenck'in "Dayanma ordusu"nun ilerleyeceğini hesaplamıştı. Öte yandan, yine müdür, Branderburg'daki silahlı SS birliklerini hapishaneye çağırıp politik tutukluları öldürtmek için de çok çaba harcamıştı.

Benim ve yoldaşlarımın uzun zamandır dayanılmaz bir arzuyla beklediğimiz kurtuluş günü nihayet geldi 27 Nisan 1945 sabahı Alfred Perl yoldaş hücremin kapısını açtı. Hapishane yöneticileri ve onlarla birlikte çok sayıda gardiyan batıya doğru kaçmışlar parti yönetimi de tutukluları kurtarmaya başlamıştı.

Nizamiye kapısına gittim. Nöbetçilerin silahları ellerinden alınmıştı. Kısa bir süre sonra ilk Sovyet tankı hapishanenin kapısına vardı. Sovyet askerleriyle nasıl bir coşku içinde kucaklaştığımızı hiçbir zaman unutmayacağım. Birer kurtarıcı, birer sınıf kardeşi

NAZI REJİMİ CAN ÇEKİŞİYOR

Evlerinde kaldığım tanıdıklar Çalışma birliğine dönüşümü öyle ustaca ayarladılar ki, başsavcı bile benden yana çıkmak zorunda kaldı.

Nazi rejimi giderek çözülyordu. Aralıksız süren bombardımanlar faşist görevliler arasında karışıklık yaratıyordu. Faşist görevliler artık işlerine eskisi gibi sıkı sarılmıyorlar, biz tutukluların yüzünden de başlarını Gestapo ile belaya sokmak istemiyorlardı.

Çok yıllar sonra, kadınlar hapishanesinden kaçışının savcılık, Gestapo ve polis müdürlüğüne bildirildiğini, hakkımda arama emri çıktığını, isminin "arananlar listesi"ne yazıldığını, belgelerden öğrendim. Yine belgelerde, "arananlar listesinin" saldırılar sonucu yok olduğu da yazıyordu. Faşist koğuşturma aygıtı, savaşın son haftalarında tamamen çökmüş durumdaydı.

Çalışma birliği ile birlikte bulunduğum kadın hapishanesinde, Nazi rejiminin can çekişmesini 1945 Nisan'ının ortalarında çok yakından yaşadım. 16 Nisan 1945 günü kızıl Ordu, Oder nehrinin karşısındaki köprü başlarından Berlin üstüne akına geçti. Hitler'in doğum günü olan 20 Nisanda, 3. Vurucu Ordunun 79. Seçme piyade birliğinin uzun menzilli topları ve 47. Ordu Topçu Tugayının 1. Tümeni Berlin'e ilk ateşi açtılar. "Führer" in bu son doğum günündeki bu öğle saatlerini hiçbir zaman unutmayacağım. Sovyet topçusunun attığı ilk mermi, bizim bulunduğumuz kadın hapishanesinin tam karşısına düştü. İkinci mermi ise hapishanenin hemen yanına. Anlaşıldığı kadariyla Sovyet topçusu, Nazi elebaşlarının son sığındığı yer olan Başbakanlığı yokluyordu.

21 Nisan 1945 günü Kızıl Ordu öncü tank birliklerinin Berlin'in kuzey-doğu banliyösüne ulaşmaları ile faşist nöbetçiler kendilerini iyice kaybettiler. Bizi, topçu ateşine ve hava saldırılarına aldırmaçsızın başka bir hapishaneye kadar yürümeye zorladılar. Bu yürüyüş sırasında ilk kez olarak Sovyet Yak tipi savaş uçaklarını gördüm. Bu, yüreğimi hızlı hızlı çarptıran bir manzaraydı. Bu uçaklar, artık iyice yakınlaşan kurtuluşun habercileriydi.

Gittiğimiz hapishaneden bizi kamyonlara yükleyip Branderburg'a doğru yola çıkardılar. Ama aradan çok geçmeden, yolun geri kalan bölümünü yaya gitmek zorunda kaldık. Götürüldüğümüz hapishaneye, Kızıl Ordunun Berlin etrafındaki çemberi 25 Nisan 1945 günü kapatmasından önce vardık.

KURTULUŞ

Faşist terör rejiminin günleri sayılıydı. Bizim ise kurtuluş saatimiz gittikçe daha yaklaşıyordu. Kızıl Ordunun o engel dinlemeyen ilerleyişi biz politik tutuklular arasında sevinçli bir haye-

cana yol açıyordu. Ama aynı zamanda, gerginlik içinde ve kaygıyla, hapishane yönetiminin ve nöbetçilerin davranışlarını gözliyorduk. Başımızdaki cellatların, son saatlerde politik tutuklulara bir kan banyosu hazırlayabileceklerini her zaman göz önünde bulundurmak zorundaydık.

Nöbetçilerin sinirlilikleri ve huzursuzlukları gözle görülür biçimde arttı. Aralarından en insafsızları ise görevlerinden ayrılmaya başladılar. Diğer leri, bize karşı davranış ve konuşma biçimlerini yumuşattılar. Bazıları, bizim hapishanenin düzenine gittikçe daha fazla aldırmazlık etmemizi sessiz bir şekilde kabullendiler. Bunların bize iyi davranarak faşizmin kaçınılmaz sonundan kendi paçalarını kurtarmayı ve kendi geleceklerini "güvence altına almayı" istedikleri açıkça görülüyordu. Böylelerine yardımcı olduk. Onlara gayet açık bir şekilde, "Siz bize birşey yapmazsanız, daha sonra sizin de başınıza birşey gelmez" dedik. Öte yandan parti örgütü de, politik tutukluların korunmasının ve kurtuluşunun hazırlanması için bu koşullarda olanaklı olan her şeyi yaptı. Bir tutuklular komisyonu oluşturdu ve her binaya ve hücre grubuna birer başkan atadı. Hapishane yönetimi bunu onaylamıyor, ama anlayışla karşılıyordu. Hatta Nisan'ın son günlerinde, politik tutukluların hücrelerinin kapılarının kilitlenmemesini bile kabul etti. Ama tüm bunlara karşın, faşistlerin nasıl umulmadık davranışlarda bulunduklarını kendi deneyimlerimizle biliyorduk. Dolayısıyla, son derece dikkatli olmamız gerekiyordu. Nitekim, bir gün aniden yine hücrelere kapatıldık.

İnsanlık dışı hapishane rejiminin çözüldüğü bu günlerde, ikinci kez hapishane müdürünün odasına çağırıldım. Ne ki bu kez yanında Gestapo'nun adamı yoktu. Müdür bana, tahliye kağıtlarımın yakında geleceğini, durumun aydınlığa kavuşması için birkaç gün daha beklememi söyledi.

Birkaç gün sonra durum aydınlığa kavuştu. Ama, durum hiç de hapishane müdürünün bana anlattığı gibi değildi. Müdür, büyük olasılıkla, faşist General Wenck'in "Dayanma ordusu"nun ilerleyeceğini hesaplamıştı. Öte yandan, yine müdür, Branderburg'daki silahlı SS birliklerini hapishaneye çağırıp politik tutukluları öldürtmek için de çok çaba harcamıştı.

Benim ve yoldaşlarımın uzun zamandır dayanılmaz bir arzuyla beklediğimiz kurtuluş günü nihayet geldi 27 Nisan 1945 sabahı Alfred Perl yoldaş hücremin kapısını açtı. Hapishane yöneticileri ve onlarla birlikte çok sayıda gardiyan batıya doğru kaçmışlar parti yönetimi de tutukluları kurtarmaya başlamıştı.

Nizamiye kapısına gittim. Nöbetçilerin silahları ellerinden alınmıştı. Kısa bir süre sonra ilk Sovyet tankı hapishanenin kapısına vardı. Sovyet askerleriyle nasıl bir coşku içinde kucaklaştığımızı hiçbir zaman unutmayacağım. Birer kurtarıcı, birer sınıf kardeşi

ve birer dost olarak, insanlık için yeni, daha iyi bir geleceğin öncüleri olarak gelen Kızıl Ordu subay ve askerlerini selamlarken, ben de içinde, hiçbirimiz sevinç gözyaşlarımızı gizlemedik. Sovyet halkının, Lenin'in partisinin öncülüğünde insanlığı faşizmden kurtarmak için harcadığı o korkunç çaba, verdiği o sayısız kurbanlar da hiçbir zaman unutulmayacaktır.

TÜSTAV